

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΒ' • ΤΕΥΧΟΣ 3 • ΜΑΡΤΙΟΣ 2003

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΞΟΦΥΛΛΟ:

Σύνθεση: α) 'Ο Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου (Ἱερὰ Μοῆ Βατοπαίδιου) καὶ β) 'Ο Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσήφ (Δημ. Πινακοθήκη Μεσολογγίου)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκκλησία καὶ Πατρίς

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου σελ. 3-8

Σχέσεις κλήρου καὶ λαοῦ

Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου σελ. 9-12

Ἡ ἀποστολή τοῦ Κληρικοῦ στὴ σύγχρονη κοινωμία

Ἀρχιμ. Γρηγορίου Κωνσταντίνου σελ. 13-15

Ἡ ἀγιογραφικὴ θεμελίωση τῆς ἀγάπης

Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου σελ. 16-17

Οἱ εὐχὲς τῆς γεννήσεως

Πρωτοπρεσβ. Κωνσταντίνου Παπαγιάννη σελ. 18-20

Ἡ ἐνσυνείδητη συμμετοχὴ τῶν ἐνοριτῶν στὸ ἐνοριακὸ ποιμαντικὸ ἔργο

Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου σελ. 21-23

Κληρικολαϊκὲς συνελύσεις ἐνοριῶν

Πρωτοπρεσβ. Ματθαίου Χάλαρη σελ. 24-25

Εἰδήσεις καὶ Σχόλια

Κωνσταντίνου Χολέβας σελ. 26-27

Θυσιάζεσθαι - θυσιάζειν

Μανώλη Μελινοῦ σελ. 28

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ

Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου σελ. 29-30

Τί πίστευαν οἱ Πρωτεργάτες τοῦ Ἀγῶνος σελ. 31

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>

Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σαλῶνων Θεολόγος Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Εὐάγγελος Δ. Θεοδώρου
Ὁμότ. Καθηγητῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικὸ μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Ἀριστομένης Ματσάγγας, Διδάκτωρ Παν/μίου

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-BIBΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ

<http://www.livanis.gr>

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791

Ἐκκλησία καὶ Πατρίς (Ἀποφυγὴ δύο ἀκροτήτων)

Τοῦ Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου

1. Κατὰ τὴν ἀξιολόγησιν τῆς ἐννοίας τῆς πατρίδος ὑπάρχουν δύο ἀκρότητες. Ἡ μία ἀκρότης ἀπολυτοποιεῖ τὴν ἐννοίαν αὐτήν, ἐνῶ ἡ ἄλλη τὴν σχετικοποιεῖ. Ἀπολυτοποιήσεις τῆς πατρίδος προπαγανδίσθηκε λ.χ. τὸν 20ὸν αἰῶνα ἀπὸ τὸν νοσηρὸ φασιστικὸ καὶ χιτλερικὸ ἐθνικοσοσιαλισμὸ μὲ τὴν ἀντιχριστιανικὴ θεωρία περὶ ἐκλεκτῆς φυλῆς καὶ μὲ τὴν τάσιν ἐπεκτάσεως τοῦ ἐθνικοῦ «ζωτικοῦ χώρου» εἰς βάρους ἄλλων ἐθνῶν. Ἡ ἀκρότης αὐτὴ εἶναι ἐπίσης ἐκδηλη σὲ ὅλα τὰ κρούσματα τοῦ σωβινισμού, τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ καὶ τῆς ναζιστικῆς πατριδοκαπηλείας.

2. Ἄλλ' ἂν ἡ ἀκρότης αὐτὴ, παρὰ τὶς συνεχιζόμενες περιστατικές –συχνὰ ἐπικίνδυνες– ἀναζωπυρήσεις τῆς, ἔχη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συρρικνωθῆ ἕνεκα τῆς τρομερᾶς ἐμπειρίας τῶν νωπῶν ἀκόμη στὴν πανανθρώπινη μνήμη συνεπειῶν τοῦ Χιτλερισμοῦ καὶ τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου, ἀντιθέτως σήμερα ἀναβιώνουν κατὰ δυναμικὸν τρόπο μερικὰ λησμονημένα συνθήματα τῆς δευτέρας ἀκρότητος περὶ σχετικοποιήσεως τῆς ἐννοίας τῆς πατρίδος ἢ καὶ περὶ καταπολεμήσεως αὐτῆς. Τέτοια συνθήματα εἶχαν λ.χ. προβληθῆ εἴτε τὸν 19ον αἰῶνα ἀπὸ τὸν Νίτσε (Nietzsche), εἴτε τὸν 20ὸν αἰῶνα ἀπὸ τὸν πρωτογενῆ καὶ μὴ ἀκόμη μεταλλαγμένο Μαρξισμό ἢ Κομμουνισμό. Ὁ Nietzsche διεκήρυττεν ὅτι «δὲν λείπουν τὰ ἐλεύθερα πνεύματα, ποὺ ἔχουν τὸ δικαίωμα ν' ἀπονέμουν στὸν ἑαυτὸν τους τὸν τίτλον “ἀπάτριδες” – τίτλον ἐξαιρετικὸν δι' ἡμᾶς καὶ τιμητικόν...»¹.

Στὸ γνωστὸ «Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο» τῶν Μάρξ καὶ Ἐνγκελς τουρίζεται ὅτι

«οἱ ἐργάτες δὲν ἔχουν πατρίδα. Δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τοὺς πάρῃ ἐκεῖνο, ποὺ δὲν ἔχουν»². Ἄλλ' ἂν ὁ ἐναντίον τῆς πατρίδος ἰσχυρισμὸς αὐτὸς διαψεύσθη καὶ ἐγκαταλείφθη στὸν τελευταῖο παγκόσμιον πόλεμο μὲ τὴν μεγάλη φιλοπατρία τῶν Ρώσων, τὴν ὁποία ἐξυμνοῦσαν καὶ στὴν ὁποία ἔκαναν ἔκκλησι οἱ Ἡγέτες τῆς Κομμουνιστικῆς Ρωσίας χρησιμοποιοῦντας τοὺς ραδιοφωνικοὺς σταθμούς, τὶς ἐφημερίδες, ἄλλα ἔντυπα καὶ τὶς διάφορες μορφές τῆς Τέχνης (λ.χ. τῆς Ζωγραφικῆς, τοῦ Θεάτρου, τοῦ Κινηματογράφου, τῆς Πεζογραφίας, τῆς Ποιήσεως), στὶς ἡμέρες μας τὰ ἐναντίον τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἔθνους συνθήματα ἀνεβίωσαν μέσα σὲ ἄλλα ἰδεολογικὰ σχήματα. Πρόκειται γιὰ τὰ ἰδεολογήματα τῆς –θεωρητικῶς καταπολεμουμένης καὶ ἀπὸ τοὺς σημερινούς μεταλλαγμένους κομμουνιστές– προπαγάνδας ὑπὲρ τῆς κακῶς νοουμένης «παγκοσμιοποιήσεως» καὶ τῆς λεγομένης «νέας ἐποχῆς», ἡ ὁποία ἐπιδιώκει τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἐθνικῶν ἰδιαιτεροτήτων τῶν πατρίδων μὲ ὁμογενοποίησιν μέσα στὴ χροάνη τῆς, στοὺς πολτοποιητικὸς μηχανισμούς τῆς καὶ ὑπὸ τὸν ἰσοπεδωτικὸ ὁδοστρωτῆρα τῆς. Τὰ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐκδηλούμενα αἰσθήματα καταπολεμοῦνται, χλευάζονται καὶ μυκτηρίζονται ἐπίσης καὶ στὸν τόπο μας κυρίως ἀπὸ μερικούς, οἱ ὁποῖοι διάκεινται ἐχθρικῶς πρὸς τὴν ἑλληνορθόδοξον χριστιανικὴν παράδοσιν καὶ δὲν διστάζουν νὰ χαρακτηρίσουν «ἐθνικιστές», «ρατσιστές», «φανατικούς», «μισαλλόδοξους» καὶ «φασίστες» ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συγκινοῦνται ἀπὸ τὸ σύνθημα «Θρησκεία, Οἰκογένεια, Πατρίς». Μὲ αὐτοὺς συνοδοι-

ποροῦν καὶ μερικοὶ «Χριστιανοί», οἱ ὁποῖοι, ἀπομονώνοντας μερικά βιβλικά χωρία ἔξω ἀπὸ τὴν ὀργανικὴ πνευματικὴ συνάφειά τους, ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον μας πρέπει νὰ στρέφεται μόνον στὴν οὐράνια πατρίδα, στὴν «ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἣτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν» (Γαλ. δ', 26). «Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλιπ. γ', 20). «Οὐ γὰρ ἔχομεν ᾧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν» (Ἐβρ. ιγ', 14)².

3. Τὰ ἀνωτέρω ὑπομνησθέντα καθιστοῦν φανερόν ὅτι τὸ κηρυκτικὸν καὶ κατηχητικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει ν' ἀφήνη ἀνεξέταστο ἢ ἀσχολίαστο καὶ τὸ ζήτημα τῆς στάσεως τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανοῦ ἀπέναντι στὴν φιλοπατρία καὶ ἀπέναντι στοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν ἀρνητῶν τῆς πατρίδος. Γι' αὐτὸ πρὸς χάριν τῶν ἐφημερίων μας, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἢ πρέπει νὰ εἶναι κύριοι φορεῖς τοῦ ἔργου τῆς διαφωτίσεως τῶν πιστῶν, ἄς ἐπιτραπῇ νὰ ὑπομνήσωμεν κατωτέρω τὰ κύρια καθ' ἕλην σημεία, τὰ ὁποῖα ὑποβοηθοῦν τὴν καλλιέργειαν ὑγιοῦς πατριωτικοῦ φρονήματος.

4. Στὴν *Παλαιὰ Διαθήκη* εἶναι φανερὸς ὁ τουρισμὸς τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ εὐφροσύνη τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του στὴν Ἱερουσαλήμ (Ἰουδιθ ιστ', 20). Ὁ προφήτης Ἱερεμίας λέγει: «Κλαύσατε κλαυθμῶ τὸν ἐκπορευόμενον (ἐκ τῆς πατρίδος), ὅτι οὐκ ἐπιστρέψει ἔτι, οὐδὲ ὄψεται τὴν γῆν πατρίδος αὐτοῦ» (Ἱερ. κβ', 10). Χαρακτηριστικὲς εἶναι καὶ οἱ λυρικές ἐκφράσεις τοῦ 136ου ψαλμοῦ: «Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ (ὡς αἰχμάλωτοι ἐκπατρισθέντες) ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλάυσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών... Πῶς ἄσσωμεν τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; Ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιὰ μου..., ἐὰν μὴ σου μνησθῶ, ἐὰν μὴ προανατάξωμαι τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης μου» (Ψαλμ. ρλστ', 1-6)³.

5. Στὴν *Καινὴ Διαθήκη* ὁ Κύριος, ποὺ παρουσιάζεται ὡς τέκνον τοῦ Ἰσραὴλ καὶ

ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ (Ματθ. α', 1. Ρωμ. θ', 5 κ.ά.), ἀναγνωρίζει τὴν ἔννοια τῆς ἐθνότητος: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. κη', 19). Ὡς ἄνθρωπος ἐκδηλώνει τὴν ἰδιαίτερη ἀγάπη του πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς του. Πρὸ τοῦ τέλους του, ὅταν ἀντίκρισε τὴν Ἱερουσαλήμ, «ἐκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ» (Λουκ. ιθ', 41) καὶ ἀνεφώνησεν: «Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπι-

συνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ οὐκ ἠθελήσατε» (Ματθ. κγ', 37)⁴.

6. Ὁ Ἅπ. Παῦλος τονίζει τὴν ἰουδαϊκὴν του ἐθνικότητα: «Ἐγὼ μὲν εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιήλ, πεπαιδευμέ-

νος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῶου νόμου» (Πράξ. κβ', 3). Ἐκδηλώνει τὴν βαθεῖα ἀγάπη του πρὸς τοὺς συμπατριῶτες του γράφοντας: «*Ἡὺχόμεν γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου, κατὰ σάρκα*» (Ρωμ. θ', 3-5). Ὅπως τονίζει ὁ ἀείμνηστος διαπρεπὴς Καθηγητὴς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Δημήτριος Μπαλάνος, ἡ «*περίφημος ρῆσίς του, καθ' ἣν πρὸ τοῦ Θεοῦ "οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην"*» (Γαλ. γ', 28. Πρβλ. Κολοσ. γ', 11), δὲν δηλοῖ ἄρσιν τῶν ἐθνικῶν διακρίσε-

ων ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως τὸ «*οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ*» (Γαλ. γ', 28) δὲν αἶρει τὴν μεταξὺ τῶν φύλων ἐπίγειον διαφορὰν· ἀλλ' ἀμφότεραι αἱ ρῆσεις ἀναφέρονται εἰς τὴν πρὸ τοῦ Θεοῦ σχέσιν». Ὁ Ἄπ. Παῦλος στὴν ὁμιλίαν του ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου στὴν Ἀθήνα, τόνισε ὅτι ὁ Θεὸς καθώρισε «*τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας*» τῶν ἐθνῶν (Πράξ. ιζ', 26)⁵.

7. Ἐκ τῶν χωρίων αὐτῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης συνάγεται, ὅτι ἡ ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, πρὸς τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ στρέφονται τὰ βλέμματα, οἱ νοσταλγίες καὶ οἱ πόθοι παντὸς Χριστιανοῦ, δὲν συνεπάγεται τὴν κατάργησιν τὴν παρούσα ζωὴ τῆς ἐννοίας τῆς πατρίδος, ὅπως ἡ ζωὴ σὲ μιὰ πνευματικὴ οἰκογένεια κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα δὲν προϋποθέτει τὴν κατάργησιν τῆς ἐννοίας τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν ἰδιαίτερον συγγενικῶν δεσμῶν καὶ σχέσεων στὸν νῦν αἰῶνα ἐπὶ τῆς γῆς. Γι' αὐτὸ ἡ ἐννοια τοῦ πόθου πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ «*οὐδόλως ἀποκλείει τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐπίγειον πατρίδα. Τοῦναντίον ἐκ διαφόρων χωρίων προκύπτει, ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἴδιον ἔθνος θεωρεῖται ὡς προϋποτιθέμενον φυσικὸν καὶ ἀδιάβλητον ἀνθρώπινον συναίσθημα*»⁶.

8. Τὸ καθῆκον τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα προβάλλεται καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ τὴν ὅλην παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐπαινεῖ μὲ ἐπιστολὴν τὸν Σωφρόνιον τὸν Μάγιστρον, διότι εἶναι τόσον φιλόπατρις, ὥστε «*τὴν ἐνεγκοῦσαν καὶ θρέψασαν πατρίδα ἴσα γονεῦσι τιμᾶν*», καὶ ἐκφράζει τὴν χαρὰ του γιὰ τὸ ὅτι στὰ χρόνια τοῦ ἄρχοντος αὐτοῦ «*ἐπλούτισεν ἡ πατρίς ἡμῶν, ἀνδρα ἔχουσα τὸν τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῆς ἐπιτραπέντα*»⁷. Καὶ σὲ ἄλλην ἀνεπίγραφη ἐπιστολὴ του ὁ ἴδιος ἱερός πατὴρ γράφει: «*τοὺς ἐκ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἀφικομένους συνίστησί σοι αὐτὸ τὸ τῆς πατρίδος δίκαιον... καὶ τὸν ἐγχειρίζοντα τοίνυν τὴν ἐπιστολήν τῇ κοσμιότητί σου δέξαι καὶ ὡς πατριώτην καὶ ὡς δεόμενον ἀντιλήψεως*»⁸.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ἀπευθυνόμενος στὸν ἴδιον Σωφρόνιον, τονίζει: «*Μητέρα τιμᾶν τῶν ὁσίων· μήτηρ δὲ ἄλλη μὲν ἄλλου, κοινὴ δὲ πάντων πατρίς*». Ἐπίσης, ἐπαινεῖ τὸν ἄρχοντα αὐτόν, «*κοινὸν ὄντα τῆς πατρίδος προστάτην*»⁹. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀνακράζει: «*Οὐδὲν πατρίδος γλυκύτερον*»¹⁰.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, τοῦ ὁποῖου τὴν ἐκ

της έξορίας ανάκλησιν ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖος χαρακτηρίζει ὡς εὐτυχίαν, διότι ἔτσι ὁ ἱερός πατὴρ ἀνέκτησε «τὴν πατρίδα ὁμοῦ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν»¹¹, προχωρεῖ τόσον, ὥστε νὰ θεωρῆ τὸ πρὸς χάριν τῆς πατρίδος «ἐν πολέμοις ἀναιρεῖν τοὺς ἀντιπάλους καὶ ἔννομον καὶ ἐπαίνου ἄξιον»¹². Θεοδώρητος ὁ Κύρου, γράφοντας στὸν Ζήνωνα τὸν στρατηγὸν καὶ ὑπάτον, θαυμάζει τὴν ἀνδρείαν του, «τοῖς οἰκείοις ἠπίως, τοῖς δὲ πολεμίοις ἀνδρείως προσφερομένην», ἢ ὁποῖα «δείκνυσι τὸν ἀξιέπαινον στρατηγόν»¹³. Ὁ ἐπίσκοπος Πτολεμαῖδος Συνέσιος, ποὺ κατευθύνει τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων βαρβάρων, ὑπόσχεται ὅτι θὰ πολεμήσῃ ὡς Λάκων: «Μαχήσομαι ὡς ἀποθανούμενος καὶ εὖ οἶδα ὅτι περιέσομαι· Λάκων γὰρ ἄνωθέν εἰμι καὶ οἶδα τὴν πρὸς Λεωνίδα ἐπιστολὴν τῶν τελῶν· μαχέσθων ὡς τεθναξάμενοι καὶ ὡς τεθνάξονται»¹⁴. Ἐπίσης, εὐχεται νὰ νικηθῶν οἱ πολέμιοι. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ἅγιος Εὐστάθιος, κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα, ἀναπέμπει εὐχὴν γιὰ νὰ βραβεύῃ ἢ Παρθένο Μαρία «τῷ αὐτοκρατορι ἀριστεύματα πάντοτε, βαρβαρικὰς ἐκτρέπουσα φάλαγγας»¹⁵.

9. Ἡ Ἐκκλησία εὐχεται νὰ εὐλογῇ ὁ Θεὸς τοὺς πιστοὺς ἄρχοντες, χορηγῶν εἰς αὐτοὺς νίκας ἐναντίον τῶν πολεμίων καὶ προφυλάσων τὶς πόλεις «ἐκ βαρβαρικῆς ἀλώσεως» καὶ «παντοίων κινδύνων». Στὴν Θεοτόκον ὡς «ὑπέρμαχον στρατηγόν» ἀναπέμπονται εὐχαριστήρια γιὰ τὰ «νικητήρια». Στὴν Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου ὁ ἱερεὺς εὐχεται, ὁ Θεὸς νὰ «ἐπισκιάζῃ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν (τῶν βασιλέων) ἐν ἡμέρᾳ πολέμου· ἐνισχύῃ αὐτῶν τον βραχίονα· ὑψοῖ αὐτῶν τὴν δεξιάν· κρατύνῃ αὐτῶν τὴν βασιλείαν καὶ ὑποτάσῃ αὐτοῖς πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη, τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα»¹⁶.

Εἶναι ζωηρὸ στὴ μνήμη τῶν Ἑλλήνων τὸ ὅτι πάντοτε ὁ ἱερός κληρὸς, συναγωνιζόμενος μὲ τὸν λαὸ «διὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευ-

θερίαν», προσέφερε στὸν βωμὸ τοῦ Ἔθνους κατὰ τὸν ἱερόν ἀγῶνα τῆς Ἐθνεγερσίας τοῦ 1821 καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες μας. Παρόμοιοι δεσμοὶ ἀγάπης μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ ἔθνους σφυρηλατήθηκαν σὲ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς.

10. Γιὰ τοὺς δεσμοὺς αὐτοὺς εἶναι συνοπτικὲς καὶ ἐπιγραμματικὲς οἱ ἐξῆς ἐπιστημάνσεις τοῦ ἀειμνήστου Δημητρίου Μπαλάνου, ποὺ ἔγιναν σὲ πανηγυρικὴ συνεδρία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν: «Ἡ Ἐκκλησία μας ἀπεριφράστως ἦτο, εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἐθνικὴ Ἐκκλησία καὶ τοῦτο πρὸς δόξαν της... Ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ τῆς Ἐκκλησίας μας οὐδόλως παραβλάπτει τὸν ὑπερκόσμιον χαρακτήρα αὐτῆς. Τῷ ὄντι ἡ Ἐκκλησία ὡς ὑπερκόσμιον, ἀόρατον καὶ πνευματικῆς φύσεως καθίδρυμα, εἶναι ὑπεράνω πάσης ἐπιγείου σχέσεως, συνεπῶς καὶ ὑπεράνω ἐθνικῶν διακρίσεων· ἀλλά, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον ἀόρατον καὶ ὑπερκόσμιον, ἀλλὰ καὶ ὄρατον καὶ ἐγκόσμιον καθίδρυμα, καὶ ὡς τοιοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀδιαφορήσῃ πρὸς τὰ κυριώτερα καὶ εὐγενέστερα ἀνθρώπινα συναισθήματα, ὁποῖα εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ προσήλωσις πρὸς τοὺς ἐπιγείους δεσμοὺς τῆς οἰκογενείας, τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἔθνους, οὐδὲ δύναται νὰ μὴ λάβῃ θέσιν ἐναντι αὐτῶν... Ἐάν, συγχέοντες τὴν ἔννοιαν ὄρατῆς καὶ ἀόρατου Ἐκκλησίας, κατανητήσωμεν εἰς τὴν γνώμην, ὅτι ὁ ἐθισμὸς εἶναι τι ἀδιάφορον καὶ ξένον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, διότι δῆθεν αὕτη μόνον πρὸς τὰ ὑπερκόσμια ἀποβλέπει, θὰ ἔπρεπε, κατ' ἀναλογίαν, ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐθεώρει ἑαυτὴν ἀδιάφορον καὶ ξένην πρὸς τοὺς ἐπιγείους οἰκογενειακοὺς δεσμοὺς... Ἡ πρὸς τὴν ἐπιγειὸν πατρίδα ἀγάπη οὐδόλως παρεμποδίζει τὸν πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ κοινὸν χριστιανικὸν πόθον· τοῦναντίον διὰ καταλλήλου διαπαιδαγωγήσεως ἢ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναγάγῃ εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ, χρησιμεύουσα ὡς προπαιδεῖα καὶ προβαθμὶς δι' αὐτήν»¹⁷.

11. Ὁ Χριστιανὸς μὲ τὴν φιλοπατρία του, ἐκτὸς τῆς κατακορύφου διαστάσεως τῆς βιωματικῆς του ἐμπειρίας, ἔχει καὶ ὀριζόντια κατεύθυνσι πάνω στὴ γῆ, ποὺ ὑποβοηθεῖ τὸ ὕλικὸ καὶ πνευματικὸ βλέμμα νὰ ἐντρυφᾶ καὶ ἀγάλλεται στὴν αἰσθητὴ καὶ μυστικὴ θεὰ τῶν ὀριζόντων τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου καὶ τοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτισμικοῦ οἰκολογικοῦ τοπίου τῆς πατρίδος, ἢ ὅποια ὡς μυστικὴ ἐντελέχεια συνενώνει τὶς ὑπαρξιακὲς δυνάμεις καὶ τὶς κατευθύνει στὴν ὀλοκλήρωσι τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἢ ὅποια βιώνει ἐκχριστιανισμένη τὴν πλατωνικὴ ρῆσι: «*Μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατρίς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον*»¹⁸.

12. Ἡ συρρίκνωσις ἢ ἡ νέκρωσις τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, γὰρ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὴν ὀρολογία τοῦ ἐκ τῶν κορυφαίων ἐκπροσώπων τῆς «*Ψυχολογίας τοῦ βάθους*» Καρόλου Γιούνγκ (Jung), σημαίνει ἄρνησι ἀναπαλλοτρίωτου «*ἀρχετύπου*» τῆς ψυχῆς, εἰσάγει σὲ μιὰ διαδικασίαν ὑπαρξιακοῦ ἐκφυλισμοῦ καὶ ἀνοίγει τὸ δρόμον πρὸς τὴν ψυχονεύρωσι, πρὸς τὴν ἀλλοτρίωσι, πρὸς τὴν ἀνεσιτιότητα, πρὸς τὸ ὑπαρξιακὸ ξερίζωμα, πρὸς τὴν ἀποξένωσι ἀπὸ τὸν αὐθεντικὸ ἑαυτὸν μας, πρὸς τὸ ἀνικανοποίητο κενὸ τῆς μοναξιάς, πρὸς τὸ ναυάγιον τῆς προσπαθείας γὰρ ὀλοκλήρωσι τῆς προσωπικότητος¹⁹. Αὐτὸς ὁ Nietzsche, μετὰ τὸν μνημονευθέντα ὕμνον του γιὰ τοὺς «*ἀπάτριδες*», δὲν διστάζει νὰ προσθέσῃ γι' αὐτοὺς: «*Εἶναι σκληρὰ ἡ τύχη των, ἀβεβαία ἡ ἐλπίδα των καὶ εἶναι ἀληθινὸ κατόρθωμα νὰ εὔρη κανεῖς δι' αὐτοὺς κάποιαν παρηγορίαν*»²⁰.

13. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων καθίσταται φανερόν διατὶ ἡ ἐπιδιωκομένη πραγμάτωσις τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως καὶ τὰ εἰς ὅλον τὸν κόσμον διακηρυττόμενα ἐλπιδοφόρα συνθήματα ὑπὲρ τῆς παγκόσμιας εἰρήνης καὶ τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας ὄλων τῶν λαῶν, – ἢ ὅποια πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ στηρίζεται

στὴν εἰλικρινῆ πραγμάτωσι τῶν αἰτημάτων τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀλληλεγγύης–, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτοπίσουν τὴν θεοδώρητη ἔμφυτη φιλοπατρία, ἢ ὅποια πάντοτε εἶναι ἔκφρασις τῆς βιώσεως τῶν ἰδιαιτεροτήτων τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐπὶ μέρος τοπικῆς πατρίδος. Ἡ βίωσις αὐτὴ εἶναι δυνατὸν νὰ προωθηθῇ σημαντικῶς ἀπὸ τὴν καθ' ὅλα χριστιανικὴ ἀγωγή, ἢ ὅποια ἂν γιὰ τὴ στάσι μας ἀπέναντι στὶς τυχὸν ἀντιχριστιανικὲς ἀπαιτήσεις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας συνιστᾷ τὸ «*πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις*» (Πράξ. ε', 29), ἀντιθέτως ἀναγνωρίζει πάντοτε ὡς ἀρετὴν τὴν φιλοπατρίαν. Τὸ χριστιανικὸ μορφωτικὸ ἔργον πρέπει νὰ ὑποβοηθῇ τὴ μεταβολὴ καὶ ἀνάπτυξι τοῦ ἐμφύτου ὄντικοῦ πατριωτικοῦ «*εἶναι*» σὲ ὄντογενετικὸ «*γίγνεσθαι*» καὶ κανονιστικὸ «*δέειν*» ὄχι μόνον μὲ θεωρητικὴ διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ μὲ διάφορες πρακτικὲς καὶ ἐποπτικὲς μορφωτικὲς καὶ πολιτιστικὲς δραστηριότητες. Πολλὲς ἐξ αὐτῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀργανωθοῦν στὰ πλαίσια τοῦ ἐνοριακοῦ ἔργου ὑπὸ τὴν καθοδήγησι καὶ ἐποπτεία φωτισμένων ἐφημερίων. Τὰ ἐνοριακὰ πνευματικὰ κέντρα εἶναι δυνατὸν νὰ καλλιεργοῦν τὸ ἐθνικὸ φρόνημα, συμπληρώνοντας τὴν κρατικὴ ἢ ἰδιωτικὴ σχολικὴ ἀγωγή στὸ ἔργον τῆς συγκεντρώσεως ἢ τῆς διδακτικῆς ἀξιοποιήσεως καὶ προβολῆς τῶν παντὸς εἶδους στοιχείων τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς τοπικῆς πατριδογνωσίας (λ.χ. τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, τῆς γλωσσικῆς διαλέκτου, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς μουσικῆς τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, τῶν θρύλων, τῆς ἐνδυμασίας, τῆς λαϊκῆς τέχνης καὶ βιοτεχνίας, τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἐθίμων, τῶν λαογραφικῶν ἐκδηλώσεων, τῆς γεωλογικῆς μορφολογίας, τῶν ἀρχείων καὶ μουσείων, τῶν τουριστικῶν δυνατοτήτων, τῶν ἐθνικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐπετειῶν, τῶν παραδόσεων, τῶν ἐθνικοθηρησκευτικῶν ἐορτῶν). Εἶναι αὐτονόητον, ὅτι ὅλα αὐτά, ποὺ ὑπεκκαίουν καὶ πυροδοτοῦν τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν ἰδιαίτη πατρίδα καὶ συνειδητῶς ἢ ἀσυνειδητῶς

σφυρηλατοῦν δεσμούς μαζί της, πρέπει να προβάλλονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὄχι μόνον σὲ συνάρτησι πρὸς φολκλορικὲς ἐορτὲς καὶ πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ὀπτικὴ γωνία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μυσταγωγικοῦ, ἀναγωγικοῦ καὶ ἀγιαστικοῦ ἔργου μὲ ὀργανικὴ ἔνταξι τῆς προβολῆς τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα στὴν ὁλότητα τῆς ποιμαντικῆς προσπάθειας γιὰ τὸ «ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἐφεσ. α', 10).

14. Μέσα στὰ πλαίσια αὐτὰ εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν Ἐκκλησιαν ὁ σωβινισμὸς ἢ ὁ ἔθνοφυλετισμὸς, ὁ ὁποῖος εὐλόγως κατακρίθηκε ἀπὸ τὴν Τοπικὴ Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ ἔτος 1872²¹. Ἡ καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι συμβατὴ πρὸς τὸ «τοπικιστικὸν καὶ ἐθνικιστικὸν πνεῦμα» καὶ τὰς «φυλετικὰς διακρίσεις τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, αἵτινες δέον νὰ ζῶσι διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἐνότητι τῆς μιᾶς καθολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἐνὸς σώματος τοῦ Χριστοῦ»²². Ἐπομένως, ἐκάστη ἐπὶ μέρους Ἐκκλησία, «ἀναγνωρίζουσα τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, δέον ἀληθῶς νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν φροντίδα αὐτοῦ, ἐν πνεύματι χριστιανικῶ ἔργαζομένη κατὰ δύναμιν ὑπὲρ προλήψεως, μετριασμοῦ καὶ ἄρσεως παρεξηγήσεων καὶ ... ὑπὲρ παγιώσεως πραγματικῆς καὶ διαρκοῦς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ἀδελφώσεως καὶ εἰρήνης»²³.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Friedrich Nietzsche, *Γνώμαι καὶ περικοπαί*, μτφρ. Ἰ. Ζερβοῦ, Ἀθήναι, 1910, σ. 64.

2. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Ἐκκλησία καὶ Πατρίς*, μάθημα 11ον στὸ Κατηχητικὸ Βοήθημα «Οἰκοδόμοι πολιτισμοῦ», Ἀθήναι, 1962, σσ. 116-117.

3. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 117.

4. Αὐτόθι, σσ. 117-118.

5. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 118. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου,

Ἡ πατρίς στὰ πλαίσια τοῦ θεολογικοῦ στοχασμοῦ, περ. «Θεολογία» (1996), σσ. 387-388.

6. Δ.Σ. Μπαλάνου, *Ἐκκλησία καὶ ἔθνος*, Ἀνάτυπον ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἔτος 1938, σ. 210.

7. Μ. Βασιλείου, *Ἐπιστ.* 96, Migne Ἐ.Π. 32, 492.

8. Μ. Βασιλείου, *Ἐπιστ.* 318, Migne Ἐ.Π., 32, 1065.

9. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, *Ἐπιστ.* 37, Migne Ἐ.Π. 37, 77.

10. Χρυσοστόμου, *Πρὸς ἀνδριάντας*, Migne Ἐ.Π. 49, 35.

11. Μ. Ἀθανασίου, *Ἀπολογία πρὸς Κωνσταντινον*, Migne Ἐ.Π. 25, 318. Δ.Σ. Μπαλάνου, ἔνθ' ἄνωτ., σσ. 212-213.

12. Μ. Ἀθανασίου, *Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀμούν*, Migne Ἐ.Π. 26, 1175.

13. Θεοδωρήτου Κύρου, *Ἐπιστολὴ 71*, Migne Ἐ.Π. 83, 1240.

14. Συνεσίου, *Ἐπιστολὴ 113*, Migne Ἐ.Π. 66, 1496. Πρβλ. τοῦ ἰδίου: *Κατάστασις Β'*, Migne Ἐ.Π. 66, 1576. Δ.Σ. Μπαλάνου, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 213.

15. Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης, *Κανὼν εἰς Ἁγίων Δημήτριον*, κεφ. λβ', Migne Ἐ.Π. 136, 168.

16. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριωδίου*, Ἀθήναι, 1958, σ. 102.

17. Δ.Σ. Μπαλάνου, ἔνθ' ἄνωτ., σσ. 214-215. Πρβλ. Κωνσταντίνου Τσάτσου, *Τὸ νόημα τοῦ ἔθνους*, Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἔτος 1963, σ. 459.

18. Πλάτωνος, *Κρίτων* 51α.

19. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Τὸ ἔργο τοῦ K.G. Jung ἀπὸ χριστιανικῆ σκοπιά*, Ἀθήναι, 1991, σσ. 7-10. Τοῦ ἰδίου, *Διατί ἡ ἑλληνικὴ παροιμία τῆς Μ. Βρεταννίας πρέπει νὰ παραμείνῃ ἑλληνικὴ*, Ἐπετηρὶς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καὶ Μ. Βρεταννίας «Texts and Studies», τόμ. V-VI (1986-1987), Ἀθήναι 1987, σσ. 277-279. Τοῦ ἰδίου, *Ἡ πατρίς στὰ πλαίσια τοῦ θεολογικοῦ στοχασμοῦ*, περ. «Θεολογία» (1996), σσ. 393-398.

20. Friedrich Nietzsche, ἔνθ' ἄνωτ.

21. Ἰωάννου Καρμίρη, *Δογματικῆς Τμῆμα Ε': Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*, Ἀθήναι, 1973, σ. 302. Τοῦ ἰδίου, *Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τόμ. 2, Ἀθήναι, 1960, σ. 1010 ἐξ.

22. Ἰωάννου Καρμίρη, *Ἐκκλησιολογία*, σσ. 302-303.

23. Δ.Σ. Μπαλάνου, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 123.

Σχέσεις κλήρου καὶ λαοῦ

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου

Ἀγαπητοί μου Πατέρες,

Πολλάκις μέχρι τώρα σᾶς ἔχω ἐπισημάνει τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπιβαλλομένης προσοχῆς σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στὶς σχέσεις σας μὲ τὸ ποιμνίό σας, δηλαδή τὸ λαό μας, πού προσέρχεται στὴν Ἐκκλησία μὲ πόθο καὶ πίστη, ἀναζητώντας παρηγορία καὶ στηριγμό. Οἱ λαϊκοὶ ἀδελφοί μας δὲν εἶναι ἄλογο ποιμνιο, οὔτε ἐμεῖς ὡς κληρικοὶ θεωρούμεθα ὅτι ἀποτελοῦμε ξεχωριστὴ προνομιοῦχο τάξη μέσα στὴν Ἐκκλησία, τεταγμένη νὰ ἐκμεταλλεῖται ἢ νὰ χρησιμοποιοῖ πρὸς ἴδιον ὄφελος τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο. Εἴμεθα βεβαίως ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ, ἀλλ' αὐτὸ δὲν μᾶς παρέχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀσυδοτοῦμε ἔναντι αὐτοῦ, οὔτε νὰ τὸ μεταχειριζόμεθα μὲ περιφρόνηση καὶ ἀλαζονεία. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀπαράδεκτο τὸ φαινόμενο κάποιων κληρικῶν οἱ ὁποῖοι συμπεριφέρονται μὲ ἀπρεπῆ, βάνανσο ἢ καὶ ἰταμὸ τρόπο πρὸς τοὺς λαϊκοὺς ἀδελφούς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργοῦνται προβλήματα πού ἐκθέτουν τὴν Ἐκκλησία καὶ προκαλοῦν ἐνίοτε τὸ δημόσιο αἴσθημα, ἐπειδὴ οἱ κληρικοὶ ὀφείλουμε νὰ συμπεριφερόμεθα πάντοτε ὡς Πατέρες καὶ οὐδέποτε ὡς ἰταμοὶ προϊστάμενοι ἢ καὶ ἐπηρμένονοι κυρίαρχοι. Εἶναι δὲ προφανῆς ἡ πνευματικὴ ζημία πού προέρχεται ἀπὸ μιὰ τέτοια διαγωγὴ στὶς ψυχές τῶν λαϊκῶν, πού ἀντὶ νὰ συναντήσουν στὴν Ἐκκλησία τὴν κατανόηση καὶ τὴν ἀγάπη, συναντοῦν ἐνίοτε τὴν ἰδιοτροπία καὶ τὴν ἀποδοκιμασία μὲ ἰδική μας εὐθύνη. Καὶ βεβαίως, κανεὶς δὲν ἰσχυρίζεται ὅτι θὰ πρέπει νὰ γίνονται ἀνεκτές ἀξιώσεις προπετεῖς ἢ καὶ ἐπιδιώξεις τινές τῶν λαϊκῶν ἀνάρμοστες, πού εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς τάξεως καὶ σοβαρότητος, ὅμως καὶ σ' αὐτὲς ἀκόμη τὶς περιπτώσεις ἐπιβάλλεται ἢ ἀπὸ μέρους σας

ἀντιμετώπιση τῆς καταστάσεως νὰ φέρει τὴν σφραγίδα τῆς εὐπρεπείας καὶ ὑπευθυνότητος. Ἐπειδὴ, λοιπόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ διορθωθοῦν μερικὰ πράγματα, παραθέτω ἐν συνεχείᾳ ὠρισμένες περιπτώσεις τὶς ὁποῖες ἐπιβάλλεται νὰ προσέξετε, ὥστε νὰ διορθωθοῦν μερικὰ κακῶς κείμενα.

1. Ἡ προσέλευση ἐνοριτῶν στὸ Γραφεῖο τοῦ Ἱ. Ναοῦ πρὸς ἐξυπηρέτησή των πρέπει νὰ γίνεται πάντοτε ἀφορμῆ γιὰ πνευματικὴ των ὠφέλεια καὶ ποτέ γιὰ σκανδαλισμό των. Ἡ εὐγένεια μὲ τὴν ὁποία τοὺς ὑποδέχεσθε, ἀλλὰ καὶ ἡ ταχύτητα στὴν ἐξυπηρέτησή των εἶναι σημαντικὰ ζητήματα πού δὲν πρέπει νὰ παραθεωρεῖτε. Καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπάρχει πρόβλημα στὴν διεκπεραίωση κάποιας υποθέσεως, ἢ καλὴ καὶ εἰλικρινῆς ἐξήγηση περὶ τοῦ λόγου ἢ τῶν λόγων πού ἐμποδίζουν τὴν ταχεῖα ἐπίλυση τοῦ προβλήματος εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ προλάβουν τὴν ἐκδήλωση ὀργῆς ἢ ἀπαρεσκείας καὶ ἄλλων δυσμενῶν σχολίων σέ βάρος μας. Καὶ βέβαια, μόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ πῶ ὅτι δὲν δικαιολογεῖσθε ποτέ νὰ ὀμιλεῖτε μὲ προπέτεια ἢ καὶ ἐμπάθεια πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πού καταφεύγουν σέ σᾶς. Κάθε τέτοια περίπτωση κρημνίζει στὶς ψυχές τῶν ἀδελφῶν μας τὸ κύρος τῆς ἱερωσύνης καὶ προδίδει ἔλλειψη σεβασμοῦ καὶ τιμῆς πρὸς τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς. Συναφῆς εἶναι καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ὥραριου λειτουργίας τοῦ Γραφείου. Δὲν μπορεῖ κατὰ τὶς ἐργασίμες καὶ μάλιστα τὶς ἀπογευματινὲς ὥρες νὰ εἶναι κλειστὸ τὸ Γραφεῖο καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ προσέρχονται γιὰ ἐξυπηρέτηση καὶ νὰ μὴ βρίσκουν κανένα. Ἐπιβάλλεται στὸν πίνακα ἀνακοινώσεων τοῦ Ναοῦ νὰ ἀναγράφονται οἱ ὥρες λειτουργίας τοῦ Γραφείου καὶ νὰ τηροῦνται.

2. Ἡ ἀπό μέρους σας τυχόν ἄρνηση τελέως μιᾶς ἱεροπραξίας, συνήθως μιᾶς παρακλήσεως, ἐν συνεχείᾳ τῆς Θ. Λειτουργίας ἢ μετὰ ἀπό ἄλλην κοπιώδη ἐνασχόλησή σας, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ δικαιολογημένη, ὅμως ἐνδεχομένως ἀπογοητεύει τὸν πιστό, πού ἐκείνη τὴν ὥρα ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴ συμπαράστασή σας στὴν ἀντιμετώπιση κάποιου σοβαροῦ προβλήματος του. Τὸ γνωρίζω ὅτι ἔχετε καὶ σεῖς τὰ ὅρια τῆς ἀντοχῆς σας. Ὅμως σὲ τέτοιες περιπτώσεις δὲ θὰ πρέπει νὰ παραιτεῖσθε εὐκόλα καὶ νὰ παραπέμπετε τὸν ἐνορίτη σας σὲ ἄλλην ἡμέρα καὶ ὥρα, ἐπειδὴ εἴσθε κουρασμένοι. Κάνετε ἐπιστράτευση τῶν δυνάμεών σας καὶ ἐξυπηρετήσατε τὸν πιστό πού καταφεύγει σὲ σᾶς μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ λάβει δύναμη διὰ τῆς προσευχῆς καὶ δεήσεως πρὸς ἄρσιν τοῦ βάρους τοῦ σταυροῦ του.

3. Ὅταν ὑποχρεώεσθε νὰ κάνετε συστάσεις ἢ παρατηρήσεις στὸ ἐκκλησιαστικὸ φροντίστε νὰ μὴ μιλάτε ὀργισμένοι, οὔτε νὰ ἐκθέτετε τοὺς ἀνθρώπους. Μία παρατήρηση γιὰ νὰ «πιάσει» πρέπει νὰ γίνεται μὲ σεμνότητα καὶ πειθῶ, ποτὲ μὲ προσβλητικὰ λόγια καὶ ποτὲ γιὰ νὰ θίξει τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ εὐγένεια ὑποχρεώνει καὶ φέρνει τὰ ποθητὰ ἀποτελέσματα, ἐνῶ ἡ ὀργίλη καὶ χωρὶς ἔλεγχου τῶν φράσεων παρατήρηση ὀδηγεῖ σὲ ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Εὐνόητον εἶναι ὅτι ποτὲ δὲν φέρνουμε στὸ λόγο μας ὑποθέσεις πού ἀφοροῦν συγκεκριμένους ἀνθρώπους, οὔτε λύνουμε τίς διαφορὲς πού μπορεῖ νὰ ἔχουμε μὲ κάποιον ἀναφέροντας στὸ κήρυγμα ἢ σὲ ἀνακοίνωση ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἢ τῆς Ὁραίας Πύλης τὴν περίπτωσή πού μᾶς ἀπασχολεῖ.

4. Τὸ ἴδιο ἰσχύει κατὰ κανόνα καὶ στὶς περιπτώσεις κατ' ἴδιαν συζητήσεως. Μπορεῖ νὰ

εἶμεθα αὐστηροὶ καὶ δίκαιοι στὰ λόγια μας, ἀλλὰ ποτὲ δὲν δικαιούμεθα νὰ εἶμεθα ἀπρεπεῖς ἢ ὑβριστικοὶ ἢ ἐπιπόλαιοι λέγοντες τὸ τελευταῖο λόγο πρῶτο. Ἡ παρρησία καὶ ἡ εἰλικρίνεια εἶναι ἀρετές, ἀλλὰ αὐτὲς ἀξιοποιοῦνται μόνον ἂν χρησιμοποιοῦνται ὀρθά.

5. Τὰ μικρὰ παιδιὰ πού τυχόν κλαυθμυρίζουν κατὰ τὴν ὥρα τῆς Ἱ. Ἀκολουθίας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὰ ἀποπαίρνετε, οὔτε νὰ μιλάτε προσβλητικὰ στὶς μητέρες των. Καὶ ἄλλοτε σᾶς εἶπα νὰ θεωρεῖτε εὐλογίαν Θεοῦ τὴν παρουσία μικρῶν παιδιῶν στὴν ἐκκλησία. Σκεφθεῖτε ἀκόμη τὸν κόπον τῶν μητέρων πού ἐτοιμάζουν τὰ μικρὰ των καὶ τὰ φέρνουν στὴν ἐκκλησία. Καὶ ἀντὶ νὰ συναντήσουν κατανόηση καὶ ἐνθάρρυνση, συναντοῦν τὴν δημόσια μάλιστα ἀποδοκιμασία τοῦ ἱερέως. Δὲν χάλασε

ὁ κόσμος ἐὰν ἓνα νήπιο κλαίει γιὰ λίγο. Διδάξατε καὶ τοὺς πιστοὺς ἐνορίτες σας νὰ ἀνέχονται τὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ ἐνθαρρύνετε τίς νεαρὲς μητέρες πού τὰ φέρνουν. Εἶναι ἄξιες ἐπαίνου καὶ ὄχι τιμωρίας.

6. Μάθετε νὰ τιμᾶτε τοὺς πιστοὺς πού προσέρχονται νὰ κοινωνήσουν μὲ τὸ νὰ τοὺς κοινωνεῖτε στὴν ὥρα πού πρέπει καὶ μπροστὰ στὴν Ὁραία Πύλη ἢ ἔστω στὸ Σολέα. Εἶναι ἀπαράδεκτο νὰ τοὺς παραπέμπετε στὶς διπλανὲς θύρες ὡς ἐὰν πρόκειται γιὰ πάρεργο, ἐνῶ αὐτὴ ἡ στιγμή εἶναι κορυφαία στὴ Θ. Λειτουργία.

7. Ὅταν ἐπισκέπτεσθε ἐνορίτες σας στὰ σπίτια των, νὰ εἴσθε προσεκτικοὶ στὶς ἐκφράσεις σας καὶ στὴν ὅλη συμπεριφορὰ σας. Προσέχετε τὰ λόγια σας, πού πρέπει νὰ εἶναι «ἄλατι ἡρτημένα». Σᾶς τιμοῦν οἱ ἐνορίτες σας μὲ τὸ νὰ σᾶς προσκαλοῦν νὰ μπεῖτε στὸ σπίτι των. Τιμήσατέ τους καὶ σεῖς μὲ τὴν ἄψογη ἀπὸ πάσης ἀπόψεως δια-

γωγής σας, ή όποια επί πλέον όφείλει να είναι και διδακτική.

8. Μή άπλώνετε ποτέ τó χέρι σας ζητώντας άμοιβή για τήν προσευχή που έκανατε ύπέρ ύγείας κάποιου ένορίτου σας ή για κάποιον μυστήριο που έτελέσατε. Ό κάθε ένορίτης, άν θέλει, θα σάς δώσει μόνος του. Μή άπαιτείτε σεις άμοιβή. Αυτό έκθέτει και έσας και τήν Έκκλησία. Οί πιστοί μας είναι φιλότιμοι και δέν άποφεύγουν να δώσουν ένα φιλοδώρημα. Άλλο είναι αυτό, και άλλο ή άπαίτηση συγκεκριμένου ποσού και μάλιστα σοβαρού για ένα γάμο ή μία βάπτιση. Πολλοί πιστοί έχουν άγανακτήσει με τις άξιώσεις που προβάλλουν για άμοιβή μερικοί άτακτοι, που έκθέτουν όλους.

9. Δώστε τις δέουσες οδηγίες για καλή συμπεριφορά προς τούς ένορίτες και στους κ.κ. Έπιτρόπους σας, τούς ψάλτες και ιδίως τούς νεωκόρους. Πολλοί έξ αυτών σάς έκθέτουν όταν δέν ξέρουν πώς πρέπει να μιλούν στον κόσμο. Μάθετέ τους να σέβονται τó λαό και όταν άκόμη χρειάζεται να κάμουν συστάσεις να είναι εύπρεπείς και εύγενικοί. Δέν δικαιολογείται π.χ. τó να μαλώνει τόν κόσμο ó κ. Έπίτροπος ή να όμιλει άυθαδώς προς τις γυναίκες ó νεωκόρος. Είναι σοβαρό ζήτημα αυτό και πρέπει να τó προσέξετε. Έκείνοι άσυδοτούν, αλλά σεις «πληρώνετε».

10. Να μοιράζετε σεις τó αντίδωρο στους ένορίτες σας μετά τó πέρας τής Θ. Λειτουργίας και να μή άφήνετε τó καθήκον αυτό στους κ.κ. Έπιτρόπους. Η διανομή του αντίδωρου παρέχει στους μέν πιστούς τή δυνατότητα να λάβουν εύλογία δια χείρós του λειτουργού ιερέως των, σέ σάς δέ τήν εύκαιρία να έλθετε σέ άμεση έπαφή και έπικοινωνία με τούς πιστούς τής έκκλησίας σας. Η δοκιμασμένη πείρα έχει άποδείξει ότι οί πιστοί έρχονται άπό τά πλαϊνά κλίτη και φεύγουν άπό τó κεντρικό. Τήν εύκαιρία αυτή μή τήν χάνετε άπό μια έπιπόλαιη έκτίμηση του πράγματος.

11. Όταν άπευθύνεσθε άπό του άμβωνος προς τó έκκλησίασμα για άνακοινώσεις ή για περιφορά δίσκου για ώρισμένο σκοπό

όφείλετε να προσέχετε πώς μιλάτε. Ποτέ δέν μαλώνουμε τόν κόσμο και δέν όμιλοΰμεν ως έξουσίαν έχοντες αλλά παρακλητικά και σεμνά. Στις άνακοινώσεις να είσθε σαφείς και όλιγόλογοι. Κάθε φορά χρειάζεται να σκέπτεσθε τί πρέπει να πείτε, που να είναι άνάλογο προς τόν σκοπό τής άνακοινώσεως.

12. Στο κήρυγμα δέν χρειάζεται να κάνετε τόν εισαγγελέα του Θεού, ούτε να έλέγχετε συστηματικά τούς άκροατές σας. Ό έλεγχος έχει βέβαια θέση στο λόγο, αλλά πρέπει να είναι ή έξαίρεση και όχι ό κανών. Ό κάθε έκκλησιαζόμενος καθώς είναι κουρασμένος άπό τή ζωή έχει άνάγκη να γνωρίσει τήν εύσπλαχνία του Θεού και όχι τήν έκδίκησή του. Να σκέπτεσθε τις δικές σας άμαρτίες και ότι και σεις και όλοι μας «έν τῷ αὐτῷ κρίματι έσμέν», ώστε να δείχνετε έπιείκεια στα λάθη των άλλων, όπως θα θέλατε και οί άλλοι να δείχνουν τó ίδιο για τά δικά σας λάθη.

13. Τούς νέους που έρχονται στον Ί. Ναό σας να φροντίζετε να τούς γνωρίσετε και να τούς δείχνετε πόσο σάς ίκανοποιεί ή παρουσία των. Συνήθως οί μεγαλύτεροι στην ήλικία άπό τούς πιστούς έχουν τήν τάση να σχολιάζουν δυσμενώς τούς νέους είτε για τήν άμφίεσή των, είτε για τή στάση των, που μπορεί ένίοτε να μήν είναι ή πρέπουσα, καιτοι τά παιδιά γενικώς σέβονται περισσότερο άπό έμās τά θεία. Δέν θα ήταν άσχημο εάν άφιερώνατε κάποια κηρύγματα σας στον τρόπο ύποδοχής των νέων στην έκκλησία και στην άνοχή που πρέπει οί παλιοί χριστιανοί να δείχνουν σ' αυτούς, ώστε να τούς ένθαρρύνουν να αισθάνονται πώς βρίσκονται σέ οικείο και όχι έχθρικό γι' αυτούς περιβάλλον.

14. Όταν κηρύττετε ή διδάσκετε τούς πιστούς σας, φροντίσατε να τούς μεταδίδετε τή γνήσια διδαχή και όχι δικά σας ύποκειμενικά φρονήματα που μπορεί να μήν είναι σύμφωνα με τή διδασκαλία τής Έκκλησίας. Δέν είσθε ανεξάρτητοι άπό τήν Έκκλησία και τόν Έπίσκοπό σας, ούτε δικαιούσθε να περνάτε στον κόσμο τή δική σας γραμμή αλλά τή διδαχή τής Έκκλησίας. Μερικοί ιε-

ρεῖς ἀπὸ ὑπερβάλλοντα μὲν ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ζηλο λέγουν πράγματα πού ἐξάπτουν ἢ προκαλοῦν φανατισμούς καὶ ἀντιπαλότητες μεταξύ τῶν χριστιανῶν ἢ τῶν πιστῶν μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή, πράγμα ἄτοπο. Σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι, ὅποιος εἶναι βέβαιος γι' αὐτὰ πού λέγει ἢ θέλει νὰ πεῖ, ἄς προσ-έλθῃ προηγουμένως στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ ἄς διαλεχθῇ μὲ ἀρμόδια πρόσωπα μὲ παρρησία διὰ νὰ λάβει τὶς κατάλληλες ἀπαντήσεις.

15. Ἡ συνεργασία σας μὲ τοὺς κ.κ. Ἐπιτρόπους σας πρέπει νὰ κινεῖται στὰ πλαίσια τῆς ἀγάπης, τῆς εὐθύνης καὶ τῆς προωθήσεως τῶν καλῶς νοουμένων συμφερόντων τοῦ Ἱ. Ναοῦ σας. Μὴ διδάσκετε τοὺς λαϊκοὺς συν-εργάτες σας νὰ ἀσεβοῦν πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἢ νὰ φωνασκοῦν, ἀλλὰ νὰ ἐπιβάλλουν τὴν τάξιν μὲ εὐπρέπεια καὶ κοσμιότητα. Μὴν εἴσθε ἀπρόσεκτοι στὴ διοίκηση τοῦ Ναοῦ καὶ στὴ διαχείριση τοῦ ἱεροῦ χρήματος, διότι ἡ πείρα μαρτυρεῖ ὅτι πολλάκις τέτοιες ἀπροσεξίαι ἀπεκαλύφθησαν ὕστερα ἀπὸ καταγγελίες πού ἔκαμαν οἱ λαϊκοὶ συν-εργάτες σας. Μὴ πέφτετε στὰ μάτια των, ἀλλὰ νὰ κρατᾶτε τὴν ἀξιοπρέπειάν σας σὲ ὅλα τὰ ζητήματα.

16. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὶς σχέσεις σας μὲ τοὺς ἱεροψάλτες καὶ νεωκόρους. Μὴ ἐπιτρέπετε σὲ κανένα, χάριν οἰκειότητος ἢ ἀστεϊσμοῦ, νὰ σᾶς μειώνει, ἀλλὰ καὶ σεῖς μὴ μειώνετε κανένα καὶ φροντίσατε νὰ κινεῖσθε μέσα στὰ ὅρια τῆς εὐπρεπείας. Μὴ ὀμιλεῖτε ποτὲ σκωπτικὰ πρὸς αὐτοὺς οὔτε νὰ ἀστειεύεσθε ὑπερβολικά. Ἡ ἱερατικὴ σας ιδιότης δὲν σᾶς ἐπιτρέπει νὰ ξεπερνᾶτε μερικὰ ὅρια ἱεροπρεπείας. Εἶναι περιττὸ βέβαια νὰ σᾶς τοῦισω ὅτι εἶναι ἀδικαιολόγητο νὰ μιλᾶτε στοὺς συνεργάτες σας, ἐπειδὴ ἔχετε κάποια διαφορὰ μαζί των. Νὰ ἔχετε κατὰ νοῦ πάντα τί λέγει ὁ Κύριος γιὰ τὸν προσφέροντα τὸ δῶρον του στὸ Ναὸ καὶ ἐνθυμούμενον ὅτι ἔχει ἀνοιχτὴ διαφορὰ μὲ τὸν πλησίον του (πρβλ. Ματθ. ε', 23, 24). Ἄλλο εἶναι τὸ νὰ θέλετε νὰ τηρήσετε ἀποστάσεις γιὰ παιδαγωγικοὺς λόγους καὶ ἄλλο νὰ ἐκτίθεσθε μὲ ἐκδηλώσεις

κατώτερες τοῦ κύρους σας.

17. Οἱ οἰκεῖοι σας δικαιοῦνται πρῶτοι νὰ ἀπολαμβάνουν τῆς ἀγάπης σας. Τοῦτο βέβαια εἶναι ἄσχετο μὲ τὴν ἀνάμειξή των στὴ διοίκηση τοῦ Ναοῦ σας. Οὔτε ἡ πρεσβυτέρα οὔτε τὰ παιδιὰ σας πρέπει νὰ ἔχουν θάρρος καὶ νὰ ρυθμίζουν στὸ ὄνομά σας ζητήματα τοῦ Ναοῦ ἢ τῆς Ἐνορίας σας. Ὁ Ναὸς ἔχει θεσμοθετημένα ὄργανα διοικήσεως πού ἔχουν τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ διοίκηση καὶ διαχείριση. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀναμειγνύονται μόνον ἂν κληθοῦν καὶ μέσα στὰ πλαίσια πού θὰ τοὺς ὀρίσετε.

18. Μὴ ἔχετε μεγάλες οἰκειότητες πρὸς τὶς γυναῖκες γιὰ νὰ μὴ παρεξηγηθεῖτε. Ὁ κόσμος εἶναι κακὸς καὶ παρακολουθεῖ τὰ πάν-τα. Οἱ θρησκευόμενες γυναῖκες δὲν εἶναι ἄμοιρες κακῶν καὶ ὁ διάβολος δὲν κοιμᾶται. Προσέχετε μὴ μπλεχθεῖτε σὲ περιπέτεια πού καὶ τὴν ψυχὴν σας θὰ βλάψει καὶ τὸ κύρος σας θὰ θίξει.

19. Οἱ λαϊκοὶ εἶναι ἀδελφοὶ μας καὶ δικαιοῦνται νὰ μετέχουν στὰ τῆς Ἐνορίας. Οἱ κληρικολαϊκὲς συνάξεις πρέπει νὰ ἐνισχυθοῦν γιὰ νὰ ἀκοῦνε οἱ ἐνορίτες σας τὰ ἔργα πού ἐπιτελεῖτε. Ζεστάνετε τοὺς μὲ τὸ ἐνδιαφέρον σας. Καὶ ἂν ἀκόμη ἔχουν κάποιες ἀντιρρήσεις γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Ναοῦ, ἔχετε τὴν ὑπομονὴ νὰ τοὺς δίδετε ἐξηγήσεις μὲ νηφαλιότητα. Τοὺς κερδίζετε.

20. Ἡ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν στὴ λειτουργικὴ ἀναγέννηση ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς. Ἐπιμείνατε νὰ λέγουν ὅλοι μαζί τὸ «Πιστεύω» καὶ τὸ «Πᾶτερ ἡμῶν», μιλεῖστε τοὺς γιὰ τὸ νόημα τῆς Θ. Λειτουργίας. Φροντίσατε νὰ κάνετε κηρύγματα κατηχητικὰ καὶ ἐνημερωτικὰ. Ὁ κόσμος διψᾷ νὰ μάθει πράγματα τῆς θρησκείας πού ἀγνοεῖ. Ἐτσι κεντρίζετε τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ συμβάλλετε στὴν ἀναγέννηση τῆς λατρείας μας.

Ταῦτα σᾶς ἔγραψα ἐν τῇ ἀξιοχρέῳ μερίμνῃ μου γιὰ τὴ διαφύλαξιν τῶν καλῶν σας σχέσεων μὲ τοὺς λαϊκοὺς ἀδελφούς. Παρακαλῶ νὰ προσέξετε ὅσον πρέπει τὰ γραφόμενά μου καὶ νὰ συμμορφωθεῖτε πρὸς αὐτά. Ἡ δὲ χάρις τοῦ Κυρίου μας νὰ εἶναι μαζί σας.

Ἡ ἀποστολή τοῦ Κληρικοῦ στή σύγχρονη κοινωνία

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Κωνσταντίνου,
Δρος Θεολογίας

Στήν Καινή Διαθήκη μεταξύ τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ νέου Ἰσραήλ, δέν υπάρχουν διαφορές καθ' ὅτι ὅλοι ἔχουν τήν χάρη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ὅλοι εἶναι ἕνας ἄνθρωπος «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Ὅμως μέσα σ' ἕνα σῶμα, ὅπως εἶναι τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὑπάρχει διαχωρισμός ὡς πρὸς τή διακονία. Ὑπάρχει διαχωρισμός καί διάκριση χαρισμάτων (Α' Κορ. 12, 4). Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Ποιμὴν τῶν προβάτων καί ὁ μοναδικὸς δάσκαλος. Ὅμως μεταξύ τῶν χαρισμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς διανέμει, εἶναι τὸ ἀξίωμα τοῦ Ποιμένα καί Διδασκάλου, «πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἀγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 4, 12). Γι' αὐτὸ λοιπὸν καί ἐκεῖνος πὺν πρόκειται νὰ λάβει ἕνα τέτοιο χάρισμα, ὅπως εἶναι τῆς Ἱερωσύνης, θὰ πρέπει νὰ εἶναι κατὰ πάντα ἀξιός. Σὲ πολλές ὁμως περιπτώσεις ἢ βασικὴ δυσχέρεια βρίσκεται στὶς ἑλλειπεῖς προϋποθέσεις μὲ τίς ὁποῖες ξεκινᾷ ὁ Ἱερέας. Ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ὁ «παλαιὸς ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον καί ὁ ποιμὴν φέρει ἐντὸς του ὡς σῶμα θανάτου» (Ρωμ. 7, 24) ἀποτελεῖ μόνιμα τήν πιὸ βασικὴ δυσχέρεια τοῦ ποιμαντικοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης. Οἱ προσωπικὲς ἀδυναμίες καί ἐλλείψεις τοῦ Ἱερέα ἀντιστρατεύονται καί ἀντιτάσσονται στὶς ὑψηλὲς ἀπαιτήσεις καί ἅγιες ἐπιδιώξεις τῆς Ἱερωσύνης.

Ἡ Ἱερωσύνη δέν μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ὡς ἐπάγγελμα πὺν ἐπιτρέπει εἴτε τήν ἐξασφάλιση ὑλικῶν πραγμάτων, εἴτε τήν ἱκανοποίηση διανοητικῶν ἢ αἰσθητικῶν ἐνδιαφερόντων. Εἶναι διακονία πὺν ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ καί θεωρεῖται ὡς «θεῖον χάρισμα» (Β' Κορ. 3, 6). Εἶναι τιμιώτερη ἀπ' ὅλες τίς ἐπὶ γῆς ἐξουσίες. Ἡ σπουδαι-

ότητά της διακρίνεται ἀπὸ τὸ ἐπιτελούμενο ἔργο· τήν μεσολάβηση μεταξύ τῆς Θεῖας καί τῆς ἀνθρώπινης φύσης.

Σύμφωνα μὲ ὅλα αὐτὰ ὁ Ἱερέας μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ στὸ ποιμαντικὸ ἔργο μὲ τοὺς Ἱατροὺς, τοὺς Ἀρχόντες, τοὺς Στρατηγούς κ.ἄ., ὡς πρὸς τή μέθοδο μόνο τῆς ἐργασίας, διαφέρει βέβαια ἀπὸ αὐτοὺς στήν ἀξία τόσο πολύ, ὅσο διαφέρουν μεταξύ τους τὰ ὑπ' αὐτῶν ἀντιστοιχῶς ὑπηρετοῦντα ἀντικείμενα, καί ὑπερέχει ἀπὸ αὐτοὺς ὅσο ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα.

Τὸ πρῶτο πὺν πρέπει νὰ καταλάβει ὁ κληρικὸς εἶναι τὸ μέγεθος τῆς ἀποστολῆς του. Ὁ κληρικὸς εἶναι ἡγετικὴ φυσιογνωμία. Δέν εἶναι ἀπλῶς μόνον ἕνας παιδαγωγός, ἀλλὰ συγχρόνως καί ὁδηγός τοῦ ποιμνίου τοῦ Χριστοῦ βοηθώντας καί διορθώνοντας τὸν κάθε πιστὸ δοθείσης εὐκαιρίας. Ἀπ' ὅλα ὅσα γνωρίζουμε ἀπὸ τίς πηγές τῆς Ἀποκαλύψεως καί ἀπ' ὅ,τι μᾶς παραδόθηκε μὲσφ τῶν βίων τῶν Ἀγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, πληροφοροῦμεθα καί γιὰ τή θεμελιώδη ἀρχή, ὅτι δηλαδή ὁ κληρικὸς εἶναι καί πνευματικὸς ἡγέτης πὺν ἡ ἀποστολή του εἶναι νὰ ὁδηγήσει τὸ ἔμπειστο μέν σ' αὐτὸν ποιμνιο στὸ δρόμο τοῦ Χριστοῦ θυσιάζοντας τήν ψυχὴ του γιὰ τοὺς πιστοὺς (Ἰωάν. 10, 15). Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔδωσε στοὺς Ἱερεῖς ὅλη τήν ἐξουσία πὺν ἔλαβε ἀπὸ τὸν Πατέρα του, πράγμα πὺν δέν συνέβη οὔτε στοὺς Ἀγγέλους, καί τοὺς κατέστησε (Ἱερεῖς) μνηστῆρες τῆς νύμφης Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο οἱ ὑποχρεώσεις τῶν Ἱερέων εἶναι ἀνυπολόγιστης ἀξίας· γίνονται πατέρες τοῦ λαοῦ πὺν πλησιάζουν τὸν Θεὸ καί προσεύχονται γιὰ τὸ ποιμνιό τους. Ἡ δυσκολία τοῦ ἀναλαμβανομένου μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης εἶναι φανερὴ, καί

ἐδῶ βρίσκεται ὁ κίνδυνος τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει εὐθύνη γιὰ τὴν διεκπεραίωση ἑνὸς ἔργου καὶ ἡ εὐθύνη αὐτὴ εἶναι τόσο μεγάλη καὶ πολύτιμη ὅσο τὸ ἀντικείμενο τοῦ ἔργου. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ὑπηρετεῖ ὑλικά ἀντικείμενα ἀποδίδει τὴν ἐνδεχόμενη ζημία σὲ ὑλικά πράγματα, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ ὑπηρετεῖ πνευματικά ἀγαθὰ, ποιά ἀνταπόδοση μπορεῖ νὰ δώσει γιὰ παρόμοια ζημία; Σύμφωνα λοιπὸν μὲ ὅλα αὐτὰ γίνεται φανερὸ τὸ πόσο δύσκολο εἶναι νὰ ἀνταπεξέλθει στὸ ἱερατικὸ ἔργο ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀκολουθήσει τὴν Ἱερωσύνη. Θὰ κατορθώσει ὅμως νὰ φέρει εἰς πέρας τὸ ἔργο αὐτό, ὅταν ὁ ἴδιος κοσμεῖται ἀπὸ ἠθικὲς καὶ πνευματικὲς ἀξίες καὶ ἀποβλέπει σ' ἓνα καὶ μόνο, τὴν «ἐκκλησιαστικὴν οἰκοδομήν» (Α' Κορ. 14, 12).

Οἱ ὑποψήφιοι κληρικοὶ μποροῦν νὰ προσχωρήσουν στὸ ἀξίωμα τῆς Ἱερωσύνης κατόπιν προσεκτικῆς αὐτοεξετάσεως, καὶ μόνον, ἐφ' ὅσον τὰ πορίσματα τοῦ ἐλέγχου τους εἶναι εὐνοϊκά, τότε νὰ εἰσέρχονται στὴν Ἱερωσύνη. Ἡ εὐθύνη παραμένει στοὺς ὑποψηφίους, ὅταν αὐτοὶ ὀδηγηθοῦν στὸ μυστήριο ἀκόμη καὶ μὲ τὴ βία. Στὴ συνέχεια κρίνοντας τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ἀκατάλληλους γιὰ τὸ ἔργο αὐτό, ὀφείλουν ν' ἀποφύγουν τὴν χειροτονία, ἐὰν ὅμως ἀντιληφθοῦν αὐτὸ μετὰ τὴν χειροτονία, πρέπει νὰ παραιτοῦνται τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος.

Ὁ κληρικός, ὡς βασικός ἐργάτης τοῦ σωτηριώδους ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ εἶναι δραστήριος. Ἡ δραστηριότητα τῆς ἡγετικῆς προσωπικότητας τοῦ Ἱερέα νοεῖται ὡς μία εὐθύνη ἐν ἐνεργείᾳ. Ὁ πραγματικὸς κληρικός ἀντιλαμβανόμενος τὴν εὐθύνη του ἔναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κινεῖται καὶ ἐργάζεται συνεχῶς. Ἀντικείμενο τῆς διακονίας του εἶναι ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος, μὲ τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα προβλήματα του. Τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἀνυπέρβλητες δυσκολίες, οἱ ὁποῖες δυσχεραίνουν τὴν πραγματοποίηση τῶν ἐπιδιώξεων τῆς Ἱερωσύνης. Σὲ πολλές ὁμως περιπτώσεις ὁ καλὸς καὶ ἄξιος κλη-

ρικὸς προσκρούει σὲ μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἶναι ποιμαντικὰ ἀκανθώδη. Δὲν πρέπει βέβαια νὰ ἀγνοεῖ ὅτι, ἀφοῦ ἀσχολεῖται μὲ τὴν σωτηρία τῶν ψυχῶν, οἱ ἀντιδράσεις τῶν ἀνθρώπων σὲ κάθε ἐνεργείᾳ του θὰ εἶναι ἀναμενόμενες. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγει ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι κατ' ἀρχὴν δυσκυβέρνητο καὶ φιλόνηκο εἶδος, καὶ ἀντὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὴν παραινέσεις τῶν ἀρχόντων, ὑποβάλλουν αὐτὲς σὲ ἔλεγχο. Ἐνῶ εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐπιεικεῖς πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς τους, πρὸς τοὺς ἄλλους εἶναι αὐστηροί. Εὐλόγα ζητοῦν ἀπ' αὐτοὺς μεγαλύτερη ἀρετὴ καὶ δὲν ἀνέχονται νὰ προσεγγίζουν τὸ θυσιαστήριο ἀνάξια πρόσωπα. Πολλὲς φορὲς ὅμως κατακρίνουν καὶ τοὺς ἄξιους κληρικούς, καὶ ἡ γνώμη, ἀγαθὴ ἢ κακὴ ποὺ σχηματίζει γιὰ ὁποιοδήποτε κληρικὸ τὸ ἄτακτο πλῆθος, διαδίδεται γρήγορα καὶ ἐπικρατεῖ. Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ἐντοπίζει αὐτὸν τὸν κίνδυνο γιὰ τοὺς Ἱερεῖς σὲ δύο τάξεις, στοὺς πτωχοὺς καὶ, ἰδιαίτερος, στὶς γυναῖκες, οἱ ὁποῖες συχνὰ εἶναι μικρόψυχες καὶ κακολόγες.

Τὸ ἔργο τοῦ Ἱερέως ἀσκεῖται μέσα στὸν κόσμον καὶ γιὰ τὸν κόσμον καὶ ὡς ἐκ τούτου θεωρεῖται πολὺ δύσκολο. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἀναγνωρίζει τὴν ποιμαντικὴ διακονία τοῦ Ἱερέως, ὡς ζωὴ πολὺ δύσκολη, «*ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων*» (Ματθ. 10, 16). Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἡ συμπεριφορὰ τῶν Ἱερέων πρέπει νὰ εἶναι πολὺ προσεκτικὴ. Ὅφείλουν νὰ συμπεριφέρονται μὲ τὸν ἴδιον τρόπο πρὸς ὅλους τοὺς πιστοὺς, χωρὶς καμία ἰδιαίτερη ἀγάπη καὶ εὐνοια σὲ ὀρισμένα πρόσωπα, πλουσίων ἢ ἀρχόντων, γιὰτὶ ὁ λαὸς προσέχει καὶ τὶς λεπτομερεῖς κινήσεις του καὶ μία διαφορετικὴ συμπεριφορὰ ἐκ μέρους τῶν ἱερέων σκανδαλίζει καὶ ἀπωθεῖ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ κατακρίσεις εἶναι ἀναπόφευκτες, ὅσο ἄψογος καὶ ἂν εἶναι ὁ κληρικός, ὀφείλει νὰ ἀντιμετωπίζει αὐτὲς μὲ ἐπιείκεια καὶ συγγνώμη, παράλληλα νὰ διαλύει τὶς κατηγορίες καὶ νὰ βελτιώνει τὴν διαγωγὴ του.

Ίδιαίτερη σημασία αποδίδει ο ιερός Χρυσόστομος στο άγιαστικό έργο του Ίερέα που συνίσταται στην τέλεση των μυστηρίων και γενικά στη διεξαγωγή της λατρείας, γιατί αυτό αποτελεί το θεμέλιο για τον κατά Χριστόν βίο και πηγή της ήθικης τελειώσεως και σωτηρίας των πιστών. Βέβαια δέν υποδεικνύει ο άγιος Πατήρ τον τρόπο τελέσεως της λατρείας, αλλά τονίζει τη σπουδαιότητα του έργου αυτού, αναφέροντας ειδικά το Εύχέλαιο, την Έξομολόγηση, το Βάπτισμα και τη Θεία Εύχαριστία.

Ό Χριστιανισμός ως Έκκλησία, ως «σώμα Χριστού», περιέχει ήθικα και πνευματικά στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να γίνουν κτήμα όλων των πιστών, κι αυτό κατορθώνεται με τη διδακτική δράση των κληρικών. Είναι άδιανόητο για την Έκκλησία να υπάρχουν κληρικοί, που δέν καταγίνονται με τη διαφώτιση των πιστών δια της διδασκαλίας.

Το δέ έργο της θεραπείας των ψυχικών καταστάσεων από μέρος των κληρικών είναι λεπτότατο και χρειάζεται μεγάλη προσοχή και ψυχολογική δεξιότητα. Προσοχή, διότι πρέπει να παρακολουθούνται από κάθε πλευρά οί έξεις της ψυχής και ψυχολογική δεξιότητα, για να εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση ή πρέπουσα θεραπεία. Όταν ο ψυχικά άσθενής αναγκασθεί λόγω υπερβολικής αυστηρότητας να αποβάλει για μία φορά την ντροπή, έκτροχιάζεται και οδηγείται στην πνευματική καταστροφή. Η διόρθωση συνεπώς έπιτυγχάνεται με ανάλογη μεταχείριση σύμφωνα με τις διαθέσεις του καθενός. Είναι λοιπόν υποχρεωμένος ο κληρικός να εργάζεται αδιάλειπτα

καθ' όλη τη διάρκεια της ήμέρας. Άλλά ή συνεχής αυτή δραστηριότητα του κληρικού είναι συγχρόνως και μία έμμεσος παρακολούθηση των ποιμαντικών αναγκών του ποιμνίου του. Έτσι συγχρονίζεται το ποιμαντικό έργο σύμφωνα με τις ανάγκες της ένορίας. Ό έκσυγχρονισμός αυτός του ποι-

Βραβεύσεις κληρικών και λαϊκών για την προσφορά τους στην Έκκλησία (Ίερός Μητροπολιτικός Ναός Άθηνων, 5/2/2003).

μαντικού έργου όφείλεται στη δραστηριότητα του ιερέα, έν αντιθέσει μ' εκείνον τον ιερέα που βρίσκεται σε κατάσταση πνευματικής στασιμότητας, άγνοώντας τις ευθύνες που του ένεπιστεύθη ο Χριστός.

Ό κληρικός άκόμη ένδεικνυται να διακατέχεται από πνεύμα αυτόθυσίας.

Έάν πράγματι είναι γνήσιος και άυθεντικός έκπρόσωπος του Χριστού και συνεχιστής του έργου Του, πρέπει να καταναλίσκεται διαρκώς στην ύπηρεσία της Έκκλησίας. Με την άνιδιοτέλειά του θα έπιβραβέυεται τόσο το έργο της Έκκλησίας όσο και ο ίδιος, άποφεύγοντας συγχρόνως τον όποιο σκανδαλισμό. Βέβαια ούτε ο Χριστός ούτε ο Άπόστολος Παύλος άρνούνται τα δίκαια αίτήματα της συντήρησης του κληρικού «άξιος γάρ ο εργάτης του μισθοϋ αυτού έστι» (Λουκ. 10, 7). Κάθε όμως άλλη προσπάθεια προς ύλική ή ήθική έκμετάλλευση της άποστολής του είναι βαρύν παράπτωμα. Το οικονομικό πρόβλημα καθώς και τις άλλες ανάγκες του ο κληρικός όφείλει να αντιμετώπιζει με άπόλυτη έμπιστοσύνη αναθέτοντάς τα στην πρόνοια και στην άγάπη του Θεοϋ «έμβλέψατε εις τα πετεινά του οϋρανοϋ, ότι οϋ σπείρουσιν, οϋδέ θερίζουσιν, οϋδέ συνάγουσιν εις άποθήκας, και ο πατήρ υμῶν ο οϋράνιος τρέφει αυτά» (Ματθ. 6, 26).

Ἡ ἀγιογραφικὴ θεμελίωση τῆς ἀγάπης β'

Τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου

Ἀνατρέχοντας μέσα στὴν Καινὴ Διαθήκη δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ μὴ σταθοῦμε στὸν μαθητὴ τῆς ἀγάπης, στὸν ἐπιπεσόντα εἰς τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ, στὸν Εὐαγγελιστὴ, στὸν Ἀπόστολο, στὸν Ἰωάννη τὸ Θεολόγο. Αὐτὸς ὁ ψαρᾶς τῆς Γαλιλαίας, τὸ ἐσπέρας τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἀκούμπησε στὸ στήθος τοῦ Κυρίου καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀντλήσε τὴ θεολογία τῆς ἀγάπης. Κατόπιν στὶς Καθολικὲς Ἐπιστολὲς του ἔγινε ὁ κήρυκας αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, τῆς «καινῆς ἐντολῆς», τῆς μόνης ἐντολῆς τοῦ αἰωνίου Διδασκάλου, τοῦ Κυρίου. Πενήντα πέντε φορές ἀναφέρει τὶς λέξεις «ἀγάπη», «ἀγαπητέ», «ἀγαπῶ», στὶς Ἐπιστολὲς του ὁ ὑψηπέτης Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος καὶ εἶναι κατηγορηματικὸς γράφοντας γιὰ τὶς πτυχὲς τοῦ μυστηρίου τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης. Ἰδιαιτέρως ἡ Α' Καθολικὴ Ἐπιστολὴ του ζωγραφίζει τὴν ἀγάπη ποὺ ἔδειξε ὁ Θεὸς πρὸς ἐμᾶς καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ ἐμεῖς ὀφείλομε νὰ ἐκδηλώνουμε πρὸς τοὺς ἄλλους. «Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν», γράφει, «καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει» (Α' Ἰωάν. δ', 16).

Ἐπανειλημμένως τονίζει «ἀγαπῶμεν ἀλλήλους». «Ὁφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν» καὶ ἀκόμη περισσότερο ἐμβαθύνει στὴ θεϊκὴ ἐντολὴ γράφοντας: «Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσει, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ» (Α' Ἰωάν. γ', 18). Ἀγαπημένα μου παιδιά, ἄς μὴ ἀγαπᾶμε μὲ τὰ λόγια μόνο καὶ μὲ τὴ γλώσσα, ἀλλ' ἄς ἀγαπᾶμε ἐμπράκτως, μὲ τὰ ἔργα τῆς καλωσύνης καὶ μὲ τὴν εἰλικρίνεια ποὺ θέλει καὶ ἀρέσει στὸ Θεό. Καὶ συμπληρώνει καταρρίπτοντας κάθε ὑποκρισία καὶ νοησιαρχικὴ νοοτροπία. «Ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης

ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν ὃν ἐώρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐχ ἐώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' Αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾶ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ» (Α' Ἰωάν. δ', 20-21). Πόσο ἐκφραστικὴ εἶναι ἐν προκειμένῳ ἡ καθολικότητα τῆς ἀλήθειας τῆς ἀγάπης! Ὁ ἀδελφός μου, ὁ ἄλλος, ὁ ἕτερος, ὁ πλησίον, ὁ κάθε πλησίον γίνεται ἓνα ὄχημα ποὺ μὲ φέρνει στὸ Θεό, σὲ ἀληθινὴ κοινωνία μαζί Του.

Πολλὲς φορές μιλάμε φλύαρα γιὰ ἀνθρωπισμό, γιὰ bazar ἀγάπης, γιὰ τραγούδια ἀγάπης, γιὰ τηλεοπτικὲς διαφημίσεις ἀγάπης. Ἄλλ' ἡ ἀγάπη αὐτὴ δὲν εἶναι στὸ βάθος ἀληθινὴ. Εἶναι ἐπικάλυμμα τῆς ὑποκρισίας, τῆς τυπικότητας, τῆς ἀδιαφορίας μας, ποὺ κάνει τελικὰ τὴν οὐσιαστικὴ καὶ αὐθεντικὴ ἀγάπη νὰ χάνεται στὸ σκοτάδι τοῦ ἀτομισμού μας. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁμως δὲ λέγει τὴ μισθὴ ἀλήθεια, οὔτε κρύβει τὸν ἐπαναστατικὸ λόγο τοῦ Κυρίου. Ὑπογραμμίζει τὴ διδαχὴ τὴν τόσο καταλυτικὴ τοῦ κατεστημένου. «Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι Ἐκεῖνος (=ὁ Χριστὸς) ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι» (Α' Ἰωάν. γ' 16). Ἴδου τὸ μεγαλεῖον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἴδου ἡ ἥρωϊκὴ πλευρὰ τῆς ἀγάπης.

*

Τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο μέρος τῆς εἰσηγήσεως αὐτῆς θὰ τὸ κλείσει ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐγκωμιαστής τῆς ἀγάπης, ὁ μέγας Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος. Ἡ περιώνυμος περικοπὴ (Α' Κορ. 13, 1-13), ποὺ ὀνομάστηκε «ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης», θὰ ἔπρεπε νὰ διδάσκεται σ' ὅλες τὶς βαθμίδες τῆς ἐκπαι-

δεύσεως και ὅλοι μας, μικροὶ και μεγάλοι, αὐτὸν τὸν Ὑμνο θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν εἶχαμε ὁδοδείκτη στὴν πορεία τῆς ζωῆς μας. Τόσα και τόσα ἄλλα τὰ ξέρουμε ἀπ' ἔξω, και τὰ γράφουμε και τὰ ἀντιγράφουμε και τὰ προβάλλουμε και τὰ διαφημίζουμε. Και τὸ ἀριστούργημα αὐτό, τὸ δικό μας, τὸ ἀφήνουμε στὴ γωνία, τὸ περιφρονούμε, τὸ ἀγνοοῦμε, τὸ θάβουμε, τὸ πνίγουμε στὸν κορεσμό τῆς ὕλης και στὰ ψεύτικα εἶδωλα. «*Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ και τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον*» (Α' Κορ. 13, 1). Λόγια τοῦ Παύλου. Ὁμολογία πνευματικῆς ὀριμότητος. Αἰώνιες ἀλήθειες. Κείμενο, πὸν μὲ τὴ δύναμή του ἀναμοχλεύει τὶς ἀνθρώπινες ψυχές και σὰν ποτάμι ὀρμητικὸ μπαίνει μέσα μας και πραγματοποιεῖ τὸ ἤρεμο, τὸ καρποφόρο και δημιουργικὸ ἔργο τῆς ἀγάπης.

Ἦς ὑπογραμμίσουμε μερικὲς χαρακτηριστικὲς φράσεις τοῦ Ὑμνου αὐτοῦ. Χρησιμοποιώντας ὁ Ἄπ. Παῦλος τὴν λέξη «*πάντα*» τονίζει στὸν στίχο 7: Ἡ ἀγάπη «*πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει*». Στὸν στίχο 13 λέγει ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι ἢ «*μείζων*» τῶν ἀρετῶν και στὸ στίχο 2 λέγει ἐκεῖνο τὸ καταπληκτικὸ, ὅτι και ἂν ἔχωμε τὰ σπουδαιότερα ψυχικὰ προσόντα, ἀλλὰ ἐὰν δὲν ἔχωμε ἀγάπη, τότε ὄχι ἀπλῶς οὐδὲν ὠφελούμεθα, ἀλλὰ γράφει ὁ Παῦλος — «*οὐδὲν εἶμι*». Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πλέον ἄνθρωπος. Γίνεται ὑπάνθρωπος και κτηνάνθρωπος και ὑπεράνθρωπος. Ὅχι ὅμως ἄνθρωπος.

Γι' αὐτὸ και σ' ἄλλες ἐπιστολές του συνεχῶς ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν ἐπανέρχε-

ται στὸ θέμα αὐτὸ τῆς ἀγάπης. Μᾶς τονίζει ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ «*πλήρωμα τοῦ νόμου*» (Ρωμ. 13, 10). Εἶναι ὁ «*σύνδεσμος τῆς τελειότητος*» (Κολοσσαεῖς 3, 14), ὅτι πρέπει κατὰ ἀγάπην νὰ περιπατοῦμε (Ρωμ. 14, 15) και τὰ πάντα ἐν ἀγάπῃ νὰ γίνωνται (Α' Κορ. 16, 14) και νὰ εἴμεθα «*ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι και τεθεμελιωμένοι*»

(Ἐφεσ. 3, 18). Γι' αὐτὸ μᾶς συνιστᾷ ὁ θεῖος Παῦλος: «*Διώκετε τὴν ἀγάπην*» (Α' Κορ. 14, 1). «*Διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις*» (Γαλ. 5, 13). «*Περισσεύετε ἐν ἀγάπῃ*» (Β' Κορ. 8, 7).

*

Ζοῦμε σ' ἓνα κόσμον ὅπου διαφόρων εἰδῶν ἐναντιοὶ ἄνεμοι ἐδῶ και ἐκεῖ, μακρὰ και κοντὰ μας, πνέουν, φυσοῦν δυνατὰ και ζητοῦν νὰ σβήσουν τὴν ἀναμμένη λαμπάδα τῆς ἀγάπης, τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, πὸν καίει μέσα

στὶς καρδιές μας. Ὡς Ἐπίσκοπος τῆς ἀγάπης, Μακαριώτατε, ἱστάμενος εἰς «*τόπον και τύπον Χριστοῦ*», τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πὸν τόσο ἀγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε νὰ γεννηθεῖ στὸ ταπεινὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ και νὰ σταυρωθεῖ γι' αὐτόν, *εὐχηθεῖτε* ὁ Θεὸς νὰ μὴν ἀφήσει ποτὲ νὰ σβήσει ἢ λαμπάδα αὐτὴ τῆς ἀγάπης πὸν προφυλάσσει ἀπὸ τὴν περιπλάνηση στὰ σκοτεινὰ μονοπάτια τῆς κακίας και τοῦ μίσους. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἐκεῖνη πὸν σφίγγει πάντα τὸ ἀπλωμένο χέρι και τὸ βοηθᾷ. Και αὐτὸ τὸ ἔργο κάνει νύκτα και μέρα ἢ Ἐκκλησία ὑπὸ τὴν δική σας ἔμπνευση και αὐτὸ ἀκριβῶς φανερώνουν και κρύβουν οἱ ἀριθμοὶ πὸν μᾶς παρουσιάζει ἢ «*Χριστιανικὴ Ἀλληλεγγύη*» σήμερα. *Εὐχηθεῖτε, Μακαριώτατε, ἡ ἀγάπη νὰ παραμείνει τὸ ἀληθινὸ και μόνον γνώρισμά μας.*

Οι εὐχές τῆς γεννήσεως

Τοῦ Πρωτοπρεσβ. Κων. Παπαγιάννη

Σέ προηγούμενο ἄρθρο μου ἀναφέρθηκα σέ δημοσίευμα τοῦ π. Θεοδώρου Ζήση, καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στὸν Ὀρθόδοξο Τύπο τῆς 27.12.2002, στὸ ὁποῖο χαρακτηρίζονται ὡς αἰρετικοὶ «νεοβαρλααμίται» ὅλοι, ὅσοι ὑποστηρίζουν καὶ ζητοῦν κάποιες ἀλλαγές σέ ὅσα ἰσχύουν σήμερα στὴν ὀρθόδοξη λατρεία. Μεταξὺ αὐτῶν μνημονεύονται ὡς ἀξιοκατάκριτοι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ζητοῦν τὴ σύνταξι νέων εὐχῶν γιὰ τὶς γυναῖκες μετὰ τὸν τοκετὸ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς λοχείας. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὁ π. Θεόδωρος ὑπαινίσσεται κι ἐμένα· με κατονομάζει ἄλλωστε σέ ἄλλο δημοσίευμά του (Περιοδικὸ Θεοδορμία, τεύχη 1-3 τοῦ 2002, σ. 381).

Πράγματι, ἔχω ἀσχοληθῆ με τὸ θέμα αὐτὸ καὶ ἔχω γράψει δύο φορές: α'. «Ὁ μετὰ τὴν γέννησιν καθαρμὸς τῶν γυναικῶν» (Περιοδικὸ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 540-1 [1963] 223 κ.έξ.) Καὶ β'. «Αἱ εὐχαὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει παιδίου» (Περιοδικὸ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 763 [1996] 487 κ.έξ.). Ἐὰς μοῦ ἐπιτραπῆ λοιπὸν νὰ ἐκθέσω καὶ ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ Ἐφημέριου τὶς ἀπόψεις μου, γιὰ νὰ κρίνουν οἱ εὐσεβεῖς ἀναγνώσται του ἂν ἀποτελοῦν αἵρεσι.

Ὅσοι ἔχουν στοιχειώδη γνῶσι τῆς ἱστορίας τῆς λατρείας μας καὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, γνωρίζουν πολὺ καλὰ ὅτι τὸ Εὐχολόγιό μας ἔλαβε τὴν ὀριστικὴ καὶ ἀποκλειστικὴ μορφή του μετὰ τὴν ἐφεύρεσι τῆς τυπογραφίας. Στὰ χειρόγραφα Εὐχολόγια ὑπάρχει ποικιλία διατάξεων καὶ εὐχῶν γιὰ τὶς περιστασιακὲς ἀκολουθίες, ἀκόμη καὶ γιὰ τὶς ἀκολουθίες τοῦ Γάμου καὶ τοῦ Εὐχελαίου καὶ τῆ νεκρώσιμη ἀκολουθία. Εἰδικὰ δὲ γιὰ τὴ γέννησι παιδιοῦ, ἐκτὸς τῶν γνωστῶν εὐχῶν, ὑπάρχουν στὰ χειρόγραφα καὶ ἄλλες, τὶς ὁποῖες ἐδημοσίευσε ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Παναγιώτης Τρεμπέλας (*Μικρὸν Εὐχολόγιον*, τ. 1ος, Ἀθήναι 1950, σ. 319-323). Οἱ πρῶτοι

ἐκδόται τοῦ Εὐχολογίου περιέλαβαν σ' αὐτὸ τὶς ἐν χρήσει σήμερα εὐχές, ὅχι γιὰτὶ ἦσαν οἱ μόνες ἢ οἱ καλύτερες, ἀλλὰ γιὰτὶ αὐτὲς περιείχοντο στὰ χειρόγραφα ποὺ εἶχαν στὴ διάθεσί τους, κι ἔτσι ἐπεκράτησε ἡ ἀποκλειστικὴ χρῆσις τῶν εὐχῶν αὐτῶν καὶ περιέπεσαν σέ ἀχρηστία ὅλες οἱ ἄλλες. Ἐφοῦ λοιπὸν ἐκτὸς τῶν ἐν χρήσει εὐχῶν, οἱ ὁποῖες συμπτωματικὰ βρέθησαν στὰ ἔντυπα *Εὐχολόγια*, ὑπάρχουν καὶ ἄλλες, ἐνδεχομένως καλύτερες, ἀσφαλῶς δὲν ἀποτελεῖ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸ νὰ ζητοῦμε τὴ σύνταξι νέων εὐχῶν γιὰ τὴ συγκεκριμένη περίπτωσι. Ἄλλωστε ἔχουν συνταχθῆ στὶς ἡμέρες μας τόσες νέες εὐχές καὶ ἀκολουθίες, γιὰ τὶς ὁποῖες κανεὶς δὲν διανοήθηκε νὰ πῆ ὅτι συνιστοῦν αἵρεσι (βλ. π.χ. *Ἀκολουθία περιστασιακαί*, στὰ *Εὐχολόγια ἐκδόσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας*, καὶ *Εὐχαὶ εἰς διαφόρους περιστασις* τοῦ μακαριστοῦ μητροπολίτου Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας Τιμοθέου Ματθαϊακῆ, 4 τεύχη καὶ παράρτημα).

Ἐπειτα ἀπὸ τὴ γενικὴ αὐτὴ παρατήρησι ἔρχομαι νὰ ἐκθέσω τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποῖους θεωρῶ ἀναγκαῖα τὴ σύνταξι νέων εὐχῶν ἢ τοῦλάχιστο τὴν τροποποίησι τῶν ἐν χρήσει εὐχῶν, με τὶς ὁποῖες ἡ Ἐκκλησία ὑποδέχεται τὸν νέο ἄνθρωπο ποὺ ἔρχεται στὸν κόσμο.

1. Οἱ ἐν χρήσει εὐχές ἀντιμετωπίζουν τὴ λεχῶ ὡς ἔνοχο. Τὸ αἴτημα ποὺ κυριαρχεῖ σ' αὐτὲς εἶναι ἡ συγχώρησις τῶν ἀμαρτιῶν τῆς, σὰν νὰ διέπραξε βαρὺτατὴ ἀμαρτία με τὸ νὰ φέρῃ παιδὶ στὸν κόσμο τηρώντας τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Ἐτσι στὴ δευτέρῃ εὐχῇ διαβάζουμε: «*Τὴν παροῦσαν δούλην σου τὴν σήμερον τέξασαν τὸ παρὸν παιδίον, ἐλέησον καὶ συγχώρησον τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια αὐτῆς πταισματα*». Καὶ στὴν τρίτῃ εὐχῇ: «*Συγχώρησον τῇ δούλῃ σου τῇ τεξάσῃ σήμερον*». Τὴν ἴδια στιγμὴ ὅμως ἐπιβάλλουμε αὐστηρὰ ἐπιτίμια –καὶ δικαίως– στὴ γυναῖκα ποὺ ἀποφεύγει καὶ

παρεμποδίζει την τεκνογονία. Δέν πέφτουμε ἔτσι σέ ὀλοφάνερη καί κραυγαλέα ἀντίφασι;

2. Στις ἐν χρήσει εὐχές δέν ὑπάρχει οὔτε μία λέξις εὐχαριστίας γιά τή διάσωσι τῆς γυναίκα ἀπό τοὺς κινδύνους τοῦ τοκετοῦ καί γιά τὸ χαρμόσυνο γεγονός τῆς ἀποκτήσεως τέκνου. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης ὁμως μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «ὁ ἱερεὺς παραγίνεται καὶ δοξολογεῖ τὸν Θεὸν εὐχαριστῶν ὅτι ἄνθρωπος γεγέννηται ἐν τῷ κόσμῳ καὶ σφραγίσας εὐλογεῖ τὸ τεχθεῖν» (παρὰ Π. Τρεμπέλα, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 326). Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ ἅγιος Συμεὼν εἶχε ὑπ' ὄψιν του ἄλλες εὐχές διαφορετικὲς ἀπὸ τίς ἐν χρήσει σήμερα. Ἦταν ἄραγε «αἰρετικὸς»;

3. Οἱ ἐν χρήσει εὐχές δέν ἐναρμονίζονται μὲ τίς σημερινὲς συνθήκες. Προϋποθέτουν ὅτι ὁ τοκετὸς ἔγινε στὸ σπίτι, ἢ γυναίκα βρίσκεται ἀκόμη στὸ κρεβάτι («ἀνάστησον αὐτὴν ἀπὸ τῆς κλίνης, ἧς ἐπίκειται», ἀ' εὐχή), καὶ ὅτι ὁ ἱερεὺς καλεῖται τὴν ἡμέρα τῆς γεννήσεως («τὴν σήμερον τέξασαν τὸ παρὸν παιδίον», β' εὐχή. «Τῇ δούλῃ σου τῇ τεξάσῃ σήμερον», γ' εὐχή). Προϋποθέτουν ἐπίσης τὴν παρουσία τῶν προσώπων πού παρευρέθησαν καὶ βοήθησαν στὸν τοκετό, γιά τὰ ὅποια ἐπίσης ζητεῖται συγχώρησις ἀπὸ τὸν Θεὸ («Καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ, ᾧ ἐγεννήθη τὸ παιδίον, καὶ τοῖς ἀψαμένοις αὐτῆς καὶ τοῖς ἐνθάδε εὐρισκομένοις παῶσιν ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς συγχώρησον», γ' εὐχή). Σήμερα ὁμως τὰ πράγματα ἔχουν ἀλλάξει τελείως. Οἱ τοκετοὶ γίνονται σέ κλινικὲς καὶ μαιευτήρια, ὁ ἱερεὺς καλεῖται μετὰ ἀπὸ ἀρκετὲς ἡμέρες καὶ οἱ παρατυχόντες στὸν τοκετό (γιατροί, μαῖες, νοσηλεύτριες) δέν εἶναι παρόντες. Ἔχουμε λοιπὸν μιὰ τελείως νέα κατάστασι, πού ὄχι μόνο δέν ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ τὴ σύνταξι νέων εὐχῶν πού νὰ ἀνταποκρίνωνται σ' αὐτήν.

4. Ἰδιαιτέρα σκληρὴ εἶναι ἡ «εὐχὴ εἰς γυναίκα, ὅταν ἀποβάλλεται», στὴν ὁποία ἡ παθοῦσα χαρακτηρίζεται ὡς «εἰς φόνον περιπεσοῦσα, ἔκουσίως ἢ ἀκουσίως». Ἀλλὰ μιὰ ἀποβολὴ δέν εἶναι ποτὲ ἔκουσία, ἔστω καὶ ἂν ὀφείλεται σέ κάποια ἀπροσεξία τῆς μητέρας. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ τὴν παρηγορήσουμε στὴ θλίψι τῆς

γιά τὴν ἀπώλεια τοῦ παιδιοῦ τῆς, τῆς προσάπτουμε τὸν χαρακτηρισμὸ τῆς φόνισσας! Ἐκουσία εἶναι ἡ ἀποβολή, ὅταν ἡ μητέρα τὴν ἐπεδίωξε καὶ μὲ ὅποιοιδήποτε τρόπο τὴν προκάλεσε· τότε ὁμως δέν ἀρκεῖ μιὰ ἀπλή εὐχὴ γιά τὴ συγχώρησί τῆς, ἀλλὰ ὀφείλει νὰ προσέλθῃ μὲ εἰλικρινῆ μετάνοια στὸ μυστήριον τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως καὶ νὰ δεχθῇ τὸ κανονικὸ ἐπιτίμιο.

5. Στὸ δημοσίευμά του στὴ Θεοδρομία ὁ π. Θεόδωρος παραθέτει γνώμη τοῦ ἀειμνήστου π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, ὅτι οἱ εὐχές αὐτὲς «ξεχειλίζουν ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἔγνοια τοῦ Θεοῦ γιά τὸν ἄνθρωπο», καὶ ὅτι «εἶναι γεμᾶτες ἀπὸ γνήσιο σεβασμὸ στὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο» (Θεοδρομία, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 381, σημ. 38). Σεβαστὴ ἢ γνώμη τοῦ διακεκριμένου κληρικοῦ καὶ θεολόγου, ἀλλὰ δέν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τὴν ἀποδεχθοῦμε. Δέν ξέρω ἄλλωστε ποιὲς ἀκριβῶς εὐχές εἶχε ὑπ' ὄψιν του ὁ π. Σμέμαν, ἂν δηλ. στὸ ρωσικὸ Εὐχολόγιον περιέχονται οἱ ἴδιες εὐχές μὲ τίς δικές μας. Πάντως οἱ δικές μας κάθε ἄλλο παρὰ «ξεχειλίζουν ἀπὸ ἀγάπη» καὶ «ἀπὸ γνήσιο σεβασμὸ στὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο».

6. Παραθέτει ὁ π. Θεόδωρος στὴ Θεοδρομία λόγους τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἀπὸ τὴν Πρὸς Μαρκελλῖνον ἐπιστολὴν Εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν Ψαλμῶν: «Μὴ περιβαλλέτω μέντοι τις αὐτὰ τοῖς ἔξωθεν πιθανοῖς ῥήμασι, μηδὲ πειραζέτω τὰς λέξεις μεταποιεῖν ἢ ὅλως ἐναλλάσσειν ἄλλ' οὕτως ἀτεχνῶς τὰ γεγραμμένα λεγέτω καὶ ψαλλέτω, ὥσπερ εἴρηται». Καὶ προσθέτει ὁ π. Θεόδωρος: «Ἄν εἶχαν τὴν ταπεινώσι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καὶ τὸν σεβασμὸ πρὸς τὰ παραδεδομένα οἱ σημερινοὶ ἀνανεωτές, δύσκολα θὰ ἔφθαναν στὴν ἀπόφασιν στὴ θέσιν παλαιῶν ἀκολουθιῶν ἢ εὐχῶν, γραμμένων ἀπὸ ἁγίους, νὰ προτείνουν καινούργιες ἀκολουθίες καὶ καινούργιες εὐχές. Μακάρι νὰ ἀποδειχθοῦν μετὰ θάνατον ἅγιοι οἱ συνθέσαντες νέες ἀκολουθίες τοῦ γάμου, ὁ π. Βασίλειος Θερμὸς καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Χρ. Γιανναρᾶς, ὅπως καὶ οἱ προτείνοντες ἀλλαγές σέ εὐχές τοῦ γάμου καὶ τοῦ ἀρραβῶνος, καὶ στὶς εὐχές ἐπὶ λοχεῖα καὶ ἐπὶ γεννήσει παιδιοῦ π. Κων-

σταντίνος Καραϊσαρίδης και π. Κωνσταντίνος Παπαγιάννης. Η Έκκλησία τότε θα αποδεχθεί τὰ κείμενά τους και σύν τῷ χρόνῳ θα απο-

κτήσουν ἐκκλησιαστικό χαρακτήρα, θὰ γίνουν κείμενα συλλογικά, τῆς κοινότητος, και ὄχι ἀτομικά, προσωπικά, αὐτοσχέδια» (Θεοδρομία, σ. 381). Στὰ ἀνωτέρω ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ παρατηρήσω:

Νέες Κυκλοφορίες

«Κώδις εἰδικῶν θεμάτων Ἐκκλησιαστικῆς Τάξεως και Ἐκκλησιαστικῆς Ἐθιμοτυπίας κατὰ τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἡ περὶ Ἱερᾶς Αἰσθητικῆς Δοκίμιον», σχῆμα 17x24, σελίδες 744, τιμὴ 50 €.

Ἐκτυπώθηκε και κυκλοφορεῖται ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ ἀνωτέρω τόμος.

Διὰ τοῦ ἔργου τούτου –τὸ ὁποῖο ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν Συνεδρία τῆς 30ῆς Ἰουλίου 2001– «σκοπεῖται ἡ ἐπὶ τὸ σαφέστερον και ἀναλυτικώτερον ρύθμισις τῶν σοβαρωτέρων και εἰδικωτέρων ζητημάτων Ἐκκλησιαστικῆς Τάξεως και Ἐκκλησιαστικῆς Ἐθιμοτυπίας, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ὑποβοηθήσεως και ἐνημερώσεως πάντων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργάνων και δὴ και πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων δυσχερειῶν και δυσκολιῶν, αἵτινες ἀναφύονται ἐκάστοτε, ὡς ἀνάγκη τίθενται τοιαῦτα θέματα ἐν τῇ πράξει».

Ὁ ἐν λόγῳ Κώδικας, ὅπως ἀναφέρει και στὴν εἰσηγητικὴ του Ἐκθεση πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τὸ ἀρμόδιο Συνοδικὸ γραφεῖο πὺ συνέταξε τὸ σχέδιο αὐτοῦ, «εἶναι ἱκανός, ἵνα, ἐν συνδυασμῷ και μετὰ τῶν σχετικῶν Συνοδικῶν Κανονισμῶν, ὑποβοηθήσῃ τὸ ἔργον τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου αὐτῆς, τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας, ὡς και τὸ ἔργον τῶν ἀρμοδίων Ὑπαλλήλων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, και τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, οἵτινες και ἐπιμύζονται ἐκάστοτε τὸ βᾶρος τῆς εὐθύνης διὰ τὴν προετοιμασίαν και ὀργάνωσιν τῶν Μεγάλων Ἐκκλησιαστικῶν Ἀκολουθιῶν και Ἑορτῶν, ὡς και τῶν Ἱερῶν Τελετῶν και Ἐκδηλώσεων».

Τηλ. γιὰ παραγγελίες: 210-7272380, 210-727238

α. Ὅτι τὸ χωρίο τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἀναφέρεται στοὺς Ψαλμούς, δηλαδὴ σὲ λόγους τῆς ἀγίας Γραφῆς, τοὺς ὁποῖους ἀσφαλῶς δὲν ἔχουμε δικαίωμα νὰ τοὺς τροποποιῶμε κατὰ τὸ δοκοῦν, και ὄχι στὶς εὐχῆς τῆς λατρείας.

β. Ὅτι δὲν εἴμαστε καθόλου βέβαιοι ὅτι ὅλες οἱ εὐχῆς πὺ ὑπάρχουν στὰ ἔντυπα Εὐχολόγια ἔχουν συνταχθῆ ἀπὸ ἀγίους, ἀφοῦ οἱ περισσότερες ἀπὸ αὐτῆς εἶναι ἀνώνυμες. Καὶ

γ. Ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν περιμένει νὰ πεθάνουν πρῶτα οἱ συντάκται τῶν εὐχῶν και νὰ πιστοποιηθῆ ἡ ἀγιότης των και τότε νὰ τίς θέσῃ σὲ χρῆσι, ἀλλὰ τίς χρησιμοποιεῖ ἀμέσως, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ποιμαντικὴ και λατρευτικὴ ἀνάγκη. Οὔτε οἱ συντάκται τῶν εὐχῶν τίς ἔγραψαν, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν μετὰ τὸν θάνατό τους, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν κάποια ὑφισταμένη ἤδη ἀνάγκη. Καὶ γιὰ νὰ ἀναφερθῶ σὲ σύγχρονα παραδείγματα, οἱ εὐχῆς τοῦ Ν. Ἰωνίας Τιμοθέου, πὺ ἀνέφερα ἤδη, και πλῆθος ἀκολουθιῶν τοῦ ἀειμνήστου ὑμνογράφου π. Γερασίμου Μικραγιανναίτου ἐτέθησαν σὲ χρῆσι, ἐνῶ ἀκόμη ζοῦσαν οἱ συντάκται των.

Δὲν διεκδικοῦμε τὴν ἀγιότητα τοῦ Μ. Ἀθανασίου και τῶν ἄλλων ἀγίων ἀσκοῦντες ὁμως ἐπὶ δεκαετίες τὴν ποιμαντικὴ διακονία, διαπιστώνουμε τίς νέες συνθῆκες και περιπτώσεις πὺ παρουσιάζονται και συνειδητοποιῶμε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀντιμετωπίσεως των. Μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀνάγκης αὐτῆς ἐντάσσουμε και ζητοῦμε τὴ σύνταξι νέων εὐχῶν και ἀκολουθιῶν, πὺ δὲν θὰ ξεφεύγουν βέβαια ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς ἀληθινῆς και ὑγιοῦς παραδόσεως. Ὑγιῆς παράδοσις ὁμως δὲν εἶναι τὸ νὰ μένουμε προσκολλημένοι ἄκριτα και ἀνεξέταστα σὲ ὅ,τι βρήκαμε, ἀλλὰ κινούμενοι μέσα στὰ πλαίσια τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, τῶν ἀποστόλων και τῶν πατέρων νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὰ ποιμαντικά και λατρευτικά προβλήματα πὺ κατὰ καιροὺς παρουσιάζονται.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ σέ δρόμους ποιμαντικής διακονίας

Ἡ ἐνσυνείδητη συμμετοχή τῶν ἐνοριτῶν στό ἐνοριακό ποιμαντικό ἔργο β'

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Δύο προσπάθειες

Ἡ ἀ ἤθελα νά παραπέμψω ἐδῶ σέ δύο προσπάθειες, τίς ὁποῖες, μέ συνεργάτες μου τοῦ Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καί Διαποιμάνσεως, ἀναλάβαμε ἐδῶ καί χρόνια, γιά νά προωθήσουμε τή συνειδητοποίηση τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου ἐκ μέρους τῶν φοιτητῶν μας καί τήν πρόκληση ἐνδιαφέροντος γιά τή συμμετοχή τους σέ αὐτό. Ἡ πρώτη προσπάθεια ἦταν ἡ συγκρότηση ἑνὸς ἐρωτηματολογίου πού φέρει τὸν τίτλο «Ἐνοριακή ὀργάνωση καί ζωή». Ἡ ἐφαρμογή του στοὺς φοιτητές μας βρῆκε ἄμεση ἀνταπόκριση καί πολλοὶ θέλησαν νά γνωρίσουν οἱ ἴδιοι τήν ἐνορία τους σέ ἄλλους καί σέ πολλές περιπτώσεις νά συνεργαστοῦν ἐνεργᾶ σ' αὐτήν. Ἡ ποιμαντική ἀσκηση μέ βάση τὸ ἐρωτηματολόγιο εἶχε τὸν προκλητικό τίτλο «Γνώρισε τήν ἐνορία σου καί γνώρισέ την στοὺς ἄλλους». Τὸ ἴδιο ἐρωτηματολόγιο ἀπέβη ἕνα χρήσιμο ἐργαλεῖο γιά τή γνωριμία τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, μέ συγκεκριμένη ἔρευνα πού ἀνέλαβε ὁ Τομέας Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καί Διαποιμάνσεως στὰ πλαίσια τοῦ μεταπτυχιακοῦ προγράμματος καί μέ πρωτοβουλία τοῦ μεταπτυχιακοῦ μας φοιτητοῦ κ. Τριαντάφυλλου Μπολτέτσου, νῦν γραμματέως τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος.

Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἔρευνας, πού μία πρώτη τους ἐπεξεργασία εἶχαμε ὑποβάλλει πρὸ καιροῦ στὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Χρι-

στόδουλο, ὁ ὁποῖος καί τήν εἶδε μέ πολὺ ἐνδιαφέρον, θὰ σᾶς ἐκθέσουμε σέ λίγο μέ τὴ βοήθεια τοῦ κ. Μπολτέτσου. Θὰ σᾶς ἀναπτύξει σύντομα πτυχές αὐτῆς τῆς συμμετοχῆς στό ἐνοριακό ποιμαντικό ἔργο ἐπιλέγοντας ὡς τίτλο τῆς σύντομης εἰσηγήσεώς του: *Ἀπὸ τὴν μὴ συνειδητὴ στάση στὴν ἐνσυνείδητη δραστηριοποίησή του. Ἡ δεύτερη προσπάθεια ἀναφέρεται στὸ γνωστὸ σας ἀπὸ τὴ δημοσίευσή του στὸν Ἐφημέριο (τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1998) ἀλλὰ καί ἀπὸ προβολή του ἀπὸ τὸν Τύπο καί τὴν Τηλεόραση: Παιχνίδι τῆς Ἐνορίας.* Ἡ ἐφαρμογή του ἀπὸ πολλὲς ἐνορίες ἀποκόμισε εὐμενῆ σχόλια καί βοηθάει μ' ἕναν τρόπο εὐχάριστο, καί χάρη στὴν εἰκονογράφηση τοῦ π. Χριστοδούλου Φεργαδιώτη, νά μνηθεῖ οἱ παῖκτες, μικροὶ καί μεγάλοι, στὰ μικρὰ καί μεγάλα μυστικά τῆς ὀργανώσεως καί ζωῆς τῆς Ἐνορίας. Ἐλπίζουμε ὅτι θὰ ἐκδοθεῖ καί θὰ κυκλοφορηθεῖ εὐρύτερα καί μέ τίς ἀναγκαῖες βελτιώσεις, ὥστε νά ἀποβεῖ ἕνα ἐργαλεῖο παιδιᾶς καί παιδείας.

Ὅσο γνωρίζεις ἕνα ἔργο καλύτερα, τὸ ἀγαπᾶς καί καλύτερα καί προδιατίθεται θετικὰ νά συμμετάσχεις σ' αὐτό καί ἀποκτᾶς τὴ βούληση ν' ἀποβεῖς οὐσιαστικὸς συντελεστής στὴν πραγμάτωσή του. Δέν θὰ ἐπιμείνω περισσότερο πάνω σ' αὐτό. Ἀνήκει στὰ αὐτονόητα.

Γνωρίσματα πού διευκολύνουν τὴ συμμετοχὴ

Θὰ ἤθελα μόνο ν' ἀναπτύξω μία πτυχή οὐσιαστικὰ αὐτῆς τῆς συμμετοχῆς, τὴν ὁποία

καὶ ὑπαινιχθήκαμε λίγο πιὸ πάνω, ὅταν ὑποστηρίζαμε ὅτι ἡ στάση τῶν ἐνοριτῶν καὶ ἡ ἀνταπόκρισή τους στὸ ἐνοριακὸ ποιμαντικὸ ἔργο ἐξαρτᾶται σ' ἓνα μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη στάση τῶν ποιμένων καὶ τῶν στενῶν συνεργατῶν τους. Ἐπισημαίνω εὐθὺς ἀμέσως, ὅτι οἱ ἐνορίτες προσελκύονται νὰ συμμετάσχουν στὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς ἐνορίας, ὅταν αὐτὸ ἐπιτελεῖται μὲ σοβαρότητα, μὲ ἐπιμέλεια, μὲ συνέπεια, μὲ ἀφοσίωση, μὲ τάξη, μὲ τήρηση τῶν προγραμμάτων, μὲ σεβασμὸ τοῦ χρόνου τους, ὅταν δηλαδὴ ἐμφανίζει τις συνήθεις ἀρετὲς πού πρέπει νὰ διακρίνουν ἓνα ἔργο καὶ ἰδιαίτερα τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, πού ἀποβλέπει στὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἐλέχθη προηγουμένως. Πολλὲς φορὲς ἓνα ἔργο κρίνεται ἀπὸ τις λεπτομέρειες. Δὲν θὰ ἐπιμείνω αὐτὴ τὴ στιγμή σ' αὐτό. Μὲ ἐνδιαφέρει νὰ τονίσω μία ἄλλη πλευρά, πού τὴ θεωρῶ πολὺ σημαντικὴ, καὶ ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἐνοριτῶν πού θέλουμε νὰ συμμετάσχουν στὸ ἐνοριακὸ ἔργο. Ποιὸ θὰ ἦταν ἐκεῖνο πού θὰ ἐπιτύγχανε πραγματικὰ νὰ δημιουργήσει τὴν κατάλληλη ἀτμόσφαιρα στὶς σχέσεις ποιμένος καὶ ἐνορίτη - ἐνοριτῶν, ὥστε οἱ τελευταῖοι νὰ ἐλκύονταν σὲ μία συνεργασία μὲ τὴν ἐνορία;

Καταλαβαίνετε ὅτι ἐδῶ δίδεται ἔμφαση στὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις καὶ τὰ γνωρίσματά τους, πού θὰ διευκόλυναν ν' ἀναγνωρίσει ὁ ἐνορίτης ὅτι εἶναι ἐπιθυμητὸς καὶ εὐπρόσδεκτος στὴ συνεργασία. Ἐπιγραμματικὰ ἀναφέρω μερικά:

α) Πρῶτο γνῶρισμα εἶναι ἡ προσοχή, ἡ ἰδιαίτερη προσοχή πού πρέπει νὰ ἐπιδείξει ὁ ποιμένας στὸν συγκεκριμένον ἐνορίτη. Ἡ κατηγορία «ἐνορίτης» δὲν περιλαμβάνει συλλήβδην ὅλους τοὺς ἐνορίτες, ὅλοι οἱ ἐνορίτες δὲν εἶναι ἴδιοι. Ὁ καθένας εἶναι κάτι τὸ ἰδιαίτερο καὶ μοναδικό. Ἔχει τὴ δική του ζωὴ, προσωπικὴ, οἰκογενειακὴ, ἐπαγγελματικὴ, ἔχει προβλήματα πού ὀφείλει νὰ ἐπιλύσει, ἔχει τὸν δικό του ρυθμὸ προόδου στὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀφομοίωση νέων ἐννοιῶν. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ φανερώνεται ἡ σημασία μιᾶς

προσωπικῆς καὶ ὅλως ἰδιαίτερας προσοχῆς πρὸς ἓνα ἕκαστο ἐνορίτη.

β) Ἐνα δεῦτερο γνῶρισμα περιλαμβάνει τὴν ἱκανότητα ἐκτιμῆσεως τοῦ βαθμοῦ ἐξελίξεως τοῦ ἐνορίτη, μὲ ἄλλα λόγια ὁ ποιμένας νὰ μπορεῖ νὰ ἐκτιμῆσει τὴν ὠριμότητα, τὴν ὁποία ὠριμότητα ἔχει ἐπιτύχει ὁ ἐνορίτης πού βρίσκεται μπροστά του. Αὐτὴν τὴν ὠριμότητα πρέπει νὰ σεβαστεῖ ὁ ποιμένας καὶ νὰ ἐκτιμῆσει. Αὐτὸ θὰ προφυλάξει καὶ τοὺς δύο ἀπὸ ὑπερβολικοὺς ἐνθουσιασμοὺς ἢ ξαφνικὲς ἀπογοητεύσεις.

γ) Ὁ σεβασμὸς αὐτὸς τῆς νῦν καταστάσεως δὲν ἀποκλείει ὁ ποιμένας νὰ τηρήσει μιὰ στάση πεποιθήσεως στὴν ἱκανότητα προόδου καὶ βελτιώσεως τῶν ἐνοριτῶν. Δὲν θέλουμε, οὔτε ἐπιδιώκουμε γιὰ συνεργάτη τὸν τέλειον ἐνορίτη. Προσλαμβάνουμε καὶ συνεργαζόμαστε μὲ ἄτομα τὰ ὁποῖα θὰ πρέπει κι ἐμεῖς νὰ βοηθήσουμε νὰ βελτιωθοῦν καὶ νὰ ἀποδώσουν τὰ τάλαντά τους προσφέροντάς τα στὴν Ἐκκλησία. Ἐμπιστευόμαστε αὐτὰ τὰ ἄτομα καὶ ἐμπνέουμε τὴν ἐμπιστοσύνη μας στὰ ἴδια τὰ ἄτομα. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐνορίτες μας δὲν νομίζουν ὅτι μπορεῖ νὰ τὰ καταφέρουν καὶ νὰ συνεργαστοῦν. Ἐμεῖς θὰ τοὺς ἐμπιστευτοῦμε γιὰ νὰ μπορέσουν καὶ οἱ ἴδιοι νὰ ἐμπιστευτοῦν τὸν ἑαυτό τους στὴ συνέχεια. Τὸ σημαντικότερο βέβαια εἶναι ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τοὺς ἐμπιστεύεται καὶ τοὺς ἔχει συντάξει στὴν ποίμνη του. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ στάση τοῦ ποιμένα δὲν μπορεῖ καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι στάση ὑπεροχῆς. Θὰ ἐτόνιζα μάλιστα ὅτι θὰ πρέπει

δ) νὰ μεταχειριστεῖ τὸν ἐνορίτη ὡς ἴσο πρὸς ἴσον. Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ποιμένας ἔχει νὰ μεταδώσει κάτι στοὺς ἐνορίτες του, μία γνώση ἢ μεγαλύτερη ἐμπειρία ἀπὸ τὴ δική τους, δὲν τὸν ὀδηγεῖ νὰ πάρει μιὰ στάση αὐταρχικῆ. Πιστεύει στὴν ἰσοτιμία, θεωρεῖ τοὺς ἐνορίτες ὡς ἴσους καὶ τοὺς προσκαλεῖ σὲ διάλογο. Δὲν ἐπιβάλλει τὴ γνώση ἢ τὴν ἐμπειρία του σὲ αὐτούς, κι ἂν ἀναφέρεται σ' αὐτές, τὸ κάνει μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τοὺς προκαλέσει σὲ μία ἔρευνα λύσεων πού ἀρμόζουν καλύτερα στὸ ἔργο πού πρόκειται νὰ ἐπιτελέσουν.

Κι αυτό το κάνει γιατί:

ε) *έπιδιώκει την προώθηση της ελευθερίας και της υπευθυνότητας* κάθε ένοριτη, όσο κι αν το ένοριακό ποιμαντικό έργο δεν είναι άτομική υπόθεση καθενός που συνεργάζεται σ' αυτό, εντούτοις θα πρέπει να είναι καρπός ελευθερίας και υπευθυνότητας.

στ) Ένα τελευταίο γνώρισμα, που θα πρέπει να χαρακτηρίζει τη στάση των ποιμένων είναι *η ελάττωση ή δική τους και η προβολή των ένοριτών*. Ο ποιμένας από τη θέση που κατέχει στην ένορία είναι ό κατ' έξοχήν προβαλλόμενος. Δεν έχει ανάγκη προβολής. Κανείς δεν μπορεί να του πάρει ή να του άμφισβητήσει τη θέση του. Οί ποιμένες όφείλουν να ελαττούνται οί ίδιοι για να αφήνουν θέση στην αύξηση των ένοριτών.

Μόνον με τέτοιου είδους γνώρισμα ό ποιμένας θα δείξει την ειλικρινή πρόθεσή του να συνεργαστεί με τους ένοριτες του και να τους προσκαλέσει να συμμετάσχουν στο ένοριακό ποιμαντικό έργο. Μία τέτοια στάση άσφαλώς πρέπει να είναι ειλικρινής. Δεν μπορεί να είναι έπιτηδευμένη και έξωτερική. Δεν είναι καρπός μιάς έκπαιδεύσεως στις δημόσιες σχέσεις αλλά πνευματικής καλλιέργειας σε βάθος, έτσι ώστε το έξωτερικό να έκδηλώνει το έσωτερικό άποφεύγοντας κάθε ψευδή έπιγραφή. Μόνον τότε, μπορεί να έπιτευχθεί μία άμφίδρομη έπικοινωνία, και οί ένοριτες θα ανταποκριθούν, λαμβάνοντας την πρόσκληση ως πρόκληση και συνειδητά, θα έλεγα ένσυνείδητα, με πλήρη έπίγνωση του έγχειρήματος και θεωρώντας το ως προσωπική έκλογή θα θελήσουν να συμμετάσχουν στο ποιμαντικό ένοριακό έργο.

Διοικητική πλαισίωση

Έάν περιγράψαμε μερικά γνώρισμα, άπαραίτητα στη στάση των ποιμένων, τά όποια θα διευκολύνουν τίσ διαπροσωπικές σχέσεις με τους ένοριτες και τη συμμετοχή των ένοριτών στο ποιμαντικό έργο, θα πρέπει να σημειώσουμε έπίσης ότι για την καλή

εϋόδωση του ένοριακού ποιμαντικού έργου άπαιτείται και ή πλαισίωση αυτού του έργου με σωστές διοικητικές δομές, με κατάρτιση των στελεχών και άμφίδρομη έπικοινωνία από την κορυφή στη βάση και από τη βάση στην κορυφή.

Δέν είναι της παρούσης στιγμής να άναπτύξω ζητήματα που άφορούν στην έπικοινωνία αυτή. Ο Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος, στα τρία χρόνια της θεοφιλοϋς ποιμαντορίας του έπέδειξε ιδιαίτερο ένδιαφέρον, ώστε να τεθούν άσφαλτή θεμέλια, στα όποια να βασίζεται το Ποιμαντικό έργο της 'Ι. Άρχιεπισκοπής Άθηνών. Έμερίμνησε, πέραν της προσωπικής του έπικοινωνίας με τους έφημερίους, να συντάξει με τους στενούς του συνεργάτες Κανονισμό για την Όργάνωση του Ποιμαντικού έργου έγκριθέντα από την 'Ι. Σύνοδο και να θεσμοθετήσει μάλιστα και Κεντρική Διεύθυνση Ποιμαντικού έργου υπό τον πανιερώτατον Μητροπολίτην Άχελώου κ. Εϋθύμιον. Σε άγαστή συνεργασία με τον Πρωτοσύγκελλο και τους Προϊσταμένους διαφόρων άυτοτελών ποιμαντικών δραστηριοτήτων, καταβάλλεται προσπάθεια συντονισμού του έργου των έπιμέρους Διευθύνσεων, Κέντρων και Ύπηρεσιών της Ι. Α. Α. προς άποφυγή έπικαλύψεων προσπάθεια συνεργασίας και ανταλλαγής προτάσεων άνάπτυξης του συνολικού ποιμαντικού έργου της 'Ι. Άρχιεπισκοπής.

Πιστεύουμε, ότι ό κανονισμός αυτός είναι μία έγγύηση για την έπί άντικειμενικής βάσεως όργάνωση του ποιμαντικού έργου. Έλπίζουμε ότι με την βαθμιαία ένεργοποίηση των έπιμέρους άρθρων και διατάξεων του κανονισμού θα φανούν και άλλα, πέρα από τά μέχρι τώρα έπιτευχθέντα, άποτελέσματα, με την εϋγενή πρόνοια των εϋλαβεστάτων έφημερίων, και των λαϊκών συνεργατών τους, έπ' όφελεία του πληρώματος της Έκκλησίας των Άθηνών και έν γένει όλων των κατοικούντων στην πόλη αυτή που βρίσκονται υπό την κύρια ποιμαντική εϋθύνη του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου της.

ΚΛΗΡΙΚΟΛΑΪΚΕΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ ΕΝΟΡΙΩΝ

(Ίερός Ναός Ἁγίου Δημητρίου, Δήμου Ἁγίου Δημητρίου)

Τοῦ Πρωτοπρεσβ. Ματθαίου Χάλαρη

Οπως καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, μὲ τὴν πατρικὴ εὐχή καὶ εὐλογία τοῦ Μακαριωτάτου, πραγματοποιήθηκε τὴν Κυριακὴ 26 Ἰανουαρίου τ.ξ. τὸ βράδυ, ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ κληρικολαϊκὴ σύναξη, προκειμένου νὰ καθορισθοῦν τὰ πλαίσια τοῦ ποιμαντικοῦ ἐνοριακοῦ ἔργου γιὰ τὴ νέα χρονιά, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ νὰ ἐπισημανθοῦν τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα χρίζουν μεγαλυτέρας προσοχῆς πρὸς ἀποφυγὴν ποιμαντικῶν λαθῶν.

Στὴν ἐν λόγω σύναξη παρέστη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ νήσων κ. Ἐπιφάνιος, καθὼς καὶ ἡ Δημοτική Ἀρχή (Δήμαρχος, Ἀντιδήμαρχοι, συμπολίτευση καὶ ἀντιπολίτευση), ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἀστυνομικοῦ Τμήματος, Διευθυντὲς Σχολείων καὶ Δημοσίων Ὄργανισμῶν καὶ πλῆθος ἐνοριτῶν (καταμετρήθησαν 716 πρόσωπα), παρὰ τὶς δυσμενεῖς καιρικές συνθῆκες.

Ἡ προετοιμασία γιὰ τὴν σύναξη εἶχε ἀρχίσει δέκα πέντε ἡμέρες ἐνωρίτερα, μὲ ἀνακοινώσεις καὶ ἀποστολὴ γραπτῶν προσκλήσεων, τόσο πρὸς τοὺς ἐπισήμους, ὅσο καὶ πρὸς τοὺς πιστοὺς.

Ἰδιαίτερη μνεῖα θὰ πρέπει νὰ γίνῃ στὴν παρουσία πάρα πολλῶν νέων τῆς Ἐνορίας, γεγονός πού προκάλεσε πολὺ θετικὰ σχόλια ἀπὸ μέρους τῶν ἐπισήμων.

Τὸ πρόγραμμα περιελάμβανε εἰσαγωγικὴ ὁμιλία – καλωσόρισμα διάρκειας πέντε λεπτῶν, ἀπὸ ἓνα μέλος τῆς Ε.Ν.Ε. Στὴ συνέχεια ὁ ὑπογραφόμενος ἔλαβε τὸν λόγο καὶ ἀναφέρθηκε στὰ ἐξῆς θέματα:

- Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο - Συνεδριάσεις.
- Ἔργασίες ἀνεγέρσεως Ἱεροῦ Ναοῦ.
- Ἐνοριακὸ Φιλόπτωχο Ταμεῖο.
- Ἐνοριακὴ Νεανικὴ Ἑστία.

- Ἐνοριακὴ ἐθελοντικὴ αἰμοδοσία.
 - Σχολὴ Γονέων.
 - Νέοι τομεῖς ἱεραποστολικοῦ ἔργου.
- Ἀκολούθησε ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων, οἱ ὁποῖες ἐπικεντρώθηκαν στὰ ἐξῆς σημεῖα:

1. Ἡ ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ ἡ κοινωνία ἐκ τοῦ ἐνὸς Ποτηρίου ἀποτελοῦν τὶς θεμελιώδεις βάσεις τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς. Κέντρο ὅλων τῶν ποιμαντικῶν δραστηριοτήτων εἶναι ἡ εὐχαριστιακὴ σύναξη. Παρήγορο μὲν, ἀλλὰ ὄχι ἱκανοποιητικὸ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὸ ἐκκλησίασμα τῶν Κυριακάτικων εὐχαριστιακῶν συνάξεων ὑπερέβαινε κατὰ μέσο ὄρο τὰ ἐννιακόσια πρόσωπα. Ἐλπίζουμε ὅτι μὲ τὴν ὀλοκλήρωση τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν ἀνεγέρσεως τοῦ Ναοῦ μας θὰ μπορούμε νὰ τελοῦμε καὶ στὸν ἰσόγειο χῶρο λατρευτικὲς συνάξεις, προκειμένου νὰ αὐξήσουμε ἀκόμη περισσότερο τὸ ἐκκλησίασμα μας.

2. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπαρξὴ αἰρετικῶν ὁμάδων, δὲν εἶχαμε καμία δραστηριότητα. Μέχρι σήμερα δὲν ἔχουμε ἐντοπίσει κάποια αἵθουσα ἢ αἰρετικὸ «στέκι» στὰ ὄρια τῆς Ἐνορίας μας, τὸ ὁποῖο νὰ ἀποτελεῖ κέντρο αἰρετικῶν ἐξορμήσεων.

Τὸν χρόνο πού πέρασε διαπιστώσαμε ὅτι στὴν Ἐνορία μας ὑπάρχουν, ἔχουν ἐγκατασταθεῖ, ἀρκετοὶ ἀλλοδαποί, τοὺς ὁποῖους θὰ πρέπει νὰ προσεγγίσουμε μὲ πολὺ προσοχὴ καὶ διάκριση. Ἦδη βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μία καινούργια ἐνοριακὴ - κοινωνικὴ πραγματικότητα, τὴν ὁποῖα ὀνομάσαμε «πολυπολιτισμικὴ ἐνορία». Περὶ αὐτοῦ τοῦ κεφαλαιώδους θέματος θὰ ἀσχοληθοῦμε ἐκτενῶς σὲ προσεχῆ κληρικολαϊκὴ σύναξη, ὥστε νὰ παρουσιάσουμε τὸ ἤδη συνηχθέν σχετικὸ ἐνοριακὸ ποιμαντικὸ πρόγραμμα.

3α. Σχετικά με τὸ νεανικὸ ἐνοριακὸ ἔργο, οἱ προσπάθειές μας θὰ ἐπικεντρωθοῦν καὶ πάλι στὰ Σχολεῖα τῆς Ἐνορίας μας. Ἀπὸ πέρυσι ἐφαρμόστηκε μὲ πάρα πολὺ ἐπιτυχία τὸ πρόγραμμα τῶν ἐβδομαδιαίων ἐπισκέψεων ἰδιαίτερα στὰ ἀπογευματινὰ καὶ βραδυνὰ Λύκεια καὶ Ἐπαγγελματικὰ Ἐκπαιδευτήρια (κάθε Δευτέρα 3:30 μ.μ. καὶ 7:15-9:30 μ.μ.), μὲ ἀνοικτοὺς διαλόγους μὲ τοὺς μαθητὲς μέσα στὶς τάξεις τους, κατόπιν ἀδείας τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Σχολείου καὶ σύμφωνης γνώμης τοῦ Συλλόγου τῶν Καθηγητῶν.

Ἀποφασίστηκε νὰ βραβεύεται κάθε χρόνο ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Ναὸ μὲ τὸ χρηματικὸ ποσὸ τῶν 300 εὐρῶ ὁ πρῶτος μαθητῆς, μὲ βάση τὸν βαθμὸ ἀπολυτηρίου, ποὺ ἀπεφοίτησε ἀπὸ τὴν Γ' Λυκείου, ἀπὸ κάθε Λύκειο τοῦ Δήμου μας (συνολικὰ ἕξι Λύκεια - ἕξι βραβεῖα), σὲ εἰδικὴ ἐορταστικὴ ἐκδήλωση.

Ἐπίσης, πολὺ καλὴ καὶ ἐποικοδομητικὴ εἶναι καὶ ἡ συνεργασία μας μὲ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς ὄλων τῶν Σχολείων τοῦ Δήμου μας. Καρπὸς αὐτῆς τῆς ἐπικοινωνίας εἶναι ἡ διανομὴ, κατόπιν αἰτήσεως τῶν καθηγητῶν, ἐγκολπίων Θεῖας Λειτουργίας (κείμενο καὶ μετάφραση, ἐκδόσεως τῆς Ἐνορίας μας) στοὺς μαθητὲς τῶν Σχολείων τους, οἱ ἐπισκέψεις μαθητῶν στὸ Ναὸ μας, ἀπὸ νήπια ἕως μαθητὲς Λυκείων, γιὰ ἐποπτικὲς Θεῖες Λειτουργίες, οἱ βραδινὲς λατρευτικὲς συναυτιήσεις μὲ τοὺς μαθητὲς τοῦ νυκτερινοῦ Τ.Ε.Ε. καὶ τὰ μαθήματα Λειτουργικῆς (ιερά σκεύη, ἄμφια κλπ.) σὲ μαθητὲς Δημοτικῶν Σχολείων ἐντὸς τοῦ Ναοῦ.

β. Τὸ ἔτος 2002 πραγματοποιήθηκαν τρεῖς «Φιλαδελφίες», 3ήμερα ἐνοριακὰ νεανικὰ συνέδρια (Διακαινήσιμο ἐβδομάδα στὴ Μονεμβασιά, Σεπτέμβριο στὴν Ὑδρα καὶ Χριστούγεννα στὴ Θεσσαλονίκη), μὲ τὴν συμμετοχὴ 50 στελεχῶν τοῦ νεανικοῦ ἔργου.

Ἀνεξάλειπτες ἀναμνήσεις καὶ βαθύτατη συγκίνηση προκάλεσε καὶ τὸ ἱερὸ προσκύνημα ποὺ πραγματοποίησε ἡ φοιτητικὴ μας παρέα στὶς ἀλησμόνητες Πατρίδες,

ἀπὸ τὴν Πόλη ἕως τὰ βάθη τῆς Ἀσίας, ὅπου ἔφθασε ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τὸ 1922, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἱστορικῆς ἐπετείου τῶν 80 χρόνων ἀπὸ τὴν μικρασιατικὴ καταστροφὴ. Τέλος, πολὺ καλὲς κριτικὲς ἔγιναν καὶ γιὰ τὰ «Δημήτρια 2002».

4. Ἡ Ἐνορία μας, σὲ συνεργασία μὲ τὸν Ἑλληνικὸ Ἐρυθρὸ Σταυρὸ, ἐτοιμάζει πρὸς ἐφαρμογὴ ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ τρέχοντος ἔτους ἓνα νέο ποιμαντικὸ πρόγραμμα ἐθελοντικῆς δράσης, μὲ σκοπὸ τὴν ἐκπαίδευση ἐνηλίκων ἐνοριτῶν μας στὴν ἀντιμετώπιση ἐκτάκτων καταστάσεων ὅπως, σεισμοί, πυρκαγιές, πλημμύρες, θαλάσσια ἀτυχήματα, προστασία θαλασσίου περιβάλλοντος κλπ., ἀπὸ εἰδικοὺς ἐκπαιδευτὲς τοῦ Ε.Ε.Σ.

Πολὺ καλὴ ἐργασία ἔγινε ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴ αἰμοδοσίας τῆς Ἐνορίας μας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν συγκέντρωση 417 μονάδων αἵματος ἀπὸ τὶς δύο αἰμοληψίες ποὺ πραγματοποιήθηκαν τὸ περασμένο ἔτος, καθὼς ἐπίσης καὶ στὴ Σχολὴ Γονέων, ἀφοῦ κατὰ μέσο ὄρο συμμετείχαν στὶς ἐβδομαδιαῖες συναυτιήσεις 60 ἄτομα. (Μαθήματα παιδαγωγικὰ – α' κύκλος καὶ παροχῆς πρώτων βοηθειῶν – β' κύκλος).

Τὸ κύριο μέρος τῆς συνάξεως τελείωσε μὲ τὴν τοποθέτηση τοῦ Δημάρχου, ὁ ὁποῖος γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τάχθηκε στὸ πλευρὸ τοῦ Ναοῦ μας καὶ τῶν ἐνοριακῶν δραστηριοτήτων.

Κατὰ κοινὴ ὁμολογία ἡ κληρικολαϊκὴ συνέλευση σημείωσε ἐπιτυχία καὶ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία σὲ ὅσους ἐκ τῶν ἐνοριτῶν μας παρευρέθησαν, νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι ἀποτελοῦν βασικὰ στελέχη - συνεργάτες τοῦ ἐνοριακοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, συνυπεύθυνοι γιὰ ὅ,τιδήποτε γίνεται μέσα στὸν ἐνοριακὸ χῶρο.

Ἡ συνέλευση ὁλοκληρώθηκε μὲ εὐχαριστίες, ποὺ ἀπηύθυνε ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου πρὸς τοὺς παρευρεθέντες γιὰ τὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὸ ἐνοριακὸ ἔργο καὶ μὲ τὴν προσφορὰ γλυκιμάτων.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Του Κωνσταντίνου Χολέβα

Γιατί άμφισβητούν τὸ Κρυφὸ Σχολεῖο

Κάθε χρόνο ἢ ἐπέτειος τῆς 25ης Μαρτίου ἀποτελεῖ τὴν ἀφορμὴ γιὰ λίγους, ἀλλὰ θορυβώδεις, διανοητὲς τοῦ τόπου μας νὰ ἀμφισβητήσουν τὴν προσφορὰ τοῦ Ὁρθοδόξου κλήρου στὴν προετοιμασία καὶ στὴν διεξαγωγὴ τοῦ Ἀγῶνος. Τὰ βέλη τους στρέφονται κυρίως κατὰ τοῦ Κρυφοῦ Σχολεῖου, τὸ ὁποῖο ἀμφισβητοῦν μὲ ἀβάσιμα ἐπιχειρήματα. Τὸ κύριο ἐπιχείρημα πού χρησιμοποιοῦν εἶναι ὅτι οὐδέποτε οἱ Ὁθωμανοὶ ἀπηγόρευσαν τὴν παιδεία τῶν ἑλληνοπαίδων, παράδειγμα τὰ γνωστὰ Σχολεῖα τοῦ 18ου αἰῶνος στὰ Γιάννενα, στὴν Κοζάνη, στὸ Ἅγιον Ὅρος, στὴν Σμύρνη κλπ. Ἄρα, καταλήγουν, τὰ περὶ Κρυφοῦ Σχολεῖου εἶναι μῦθος, τὸν ὁποῖο ἔπλασε ἡ Ἐκκλησία.

Οἱ ἀπαντήσεις εἶναι πολλές καὶ προέρχονται ὄχι μόνον ἀπὸ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ξένους ἱστορικούς. Ἀναφέρουμε τὶς κυριώτερες:

α) Ὅπως παρατηρεῖ καὶ ὁ Βρεταννὸς ἱστορικός καὶ κορυφαῖος Βυζαντινολόγος, ὁ Στήβεν Ράνσιμαν, πού πέθανε τὸ 2001, δὲν ὑπῆρχε ἐνταῖα Τουρκοκρατία στὸν χῶρο καὶ στὸν χρόνο. Τὰ θέματα τῆς ἐκπαιδεύσεως ἦσαν στὰ χέρια τοῦ κάθε τοπικοῦ Ὁθωμανοῦ πασᾶ ἢ μπέτη, ὁ ὁποῖος τὰ ρύθμιζε ἀναλόγως τῆς αὐθαιρεσίας του, τῆς ἰδιορρυθμίας του καὶ κυρίως τοῦ φιλοδωρήματος πού τοῦ ἔδιδαν οἱ ὑπόδουλοι Ρωμηοί. Ἔτσι ἔχουμε περιπτώσεις νὰ λειτουργεῖ ἐλεύθερα ἓνα σχολεῖο γιὰ ἑλληνόπουλα ἐπὶ λίγα χρόνια καὶ στὴν συνέχεια νὰ διαλύεται καὶ τὰ παιδιὰ κλαίοντας νὰ στέλνονται στὸ σπίτι τους. Τότε ἀκριβῶς χρειάστηκε ἡ ἐπέμβαση τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὰ Κρυφὰ Σχολεῖα τῶν Μοναστηριῶν.

β) Τὴν πρώτη μαρτυρία περὶ Κρυφῶν Σχολειῶν μᾶς τὴν δίδει ἓνας ξένος πού ἐπεσκέφθη τὴν χώρα μας μετὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση. Πρόκειται γιὰ τὸν Ἀμερικανὸ Πρόξενο Κάρολο Τάκερμαν, ὁ ὁποῖος ρωτοῦσε τοὺς Ἕλληνες πού συναντοῦσε πῶς ἔμαθαν τὴν γλῶσσα καὶ τὴν Ἱστορία τους. Καὶ οἱ περισσότεροι τοῦ

ἀπαντοῦσαν: Στὸ Κρυφὸ Σχολεῖο, στὸ μοναστήρι πού ἦταν κοντὰ στὸ χωριό μας!

γ) Θαυμαστὴ εἶναι καὶ μία μαρτυρία ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ὁ Γάλλος δημοσιογράφος Ρενέ Πυὼ ἐπεσκέφθη τὸ 1913 τὸ Ἀργυρόκαστρο τῆς Βορείου Ἡπείρου μαζί μὲ τὸν ἐλευθερωτὴ Ἑλληνικὸ Στρατό. Καὶ ἐκεῖ ρώτησε τὰ ἑλληνόπουλα πῶς ἤξεραν τόσο καλὰ τὴν γλῶσσα καὶ τὴν Ἱστορία τοῦ ἔθνους των. Μὲ ἓνα στόμα δεκάδες παιδιὰ καὶ ἔφηβοι τοῦ ἀπήντησαν ὅτι ἡ Ὁθωμανικὴ Κυβέρνηση τοὺς ἐπέτρεπε μὲν τὴν διδασκαλία τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας, ἀπηγόρευε ὅμως κάθε ἀναφορὰ στὴν ἑλληνικὴ Ἱστορία. Γι' αὐτὸ γινότουσαν κρυφὰ μαθήματα. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἀναφέρεται στὸ βιβλίο του «*Δυστυχισμένη Βόρειος Ἡπειρος*», τὸ ὁποῖο κυκλοφορεῖται καὶ στὰ ἑλληνικά.

Ἄλλὰ καὶ τὰ πολυάριθμα τοπωνύμια βροντοφωνάζουν τὴν ὑπαρξὴ Κρυφῶν Σχολειῶν. Σὲ ὅλα τὰ μέρη τοῦ τότε ὑπόδουλου Ἑλληνισμοῦ ἡ παράδοση μιλᾷ γιὰ Κρυφὸ Σχολεῖο σὲ σπηλιὰ ἢ σὲ μοναστήρι. Ἄραγε ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπενόησε ἢ τὰ ἐπέβαλε ἡ Ἐκκλησία; Ἐπιτέλους, λίγη σοβαρότης δὲν βλάπτει!

Καὶ Ἐφημέριος καὶ μαθητὴς Λυκείου

Ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «*Ἐλεύθερο Βῆμα*» τῶν Σερρῶν τῆς 5/2/2003 ἀναδημοσιεύουμε τὴν ἀκόλουθη εἶδηση πού μᾶς προξένησε ἰδιαίτερη ἐντύπωση:

«*Ἀνήμερα τῆς Σχολικῆς Ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν οἱ καθηγητὲς καὶ οἱ μαθητὲς τοῦ 4ου ΤΕΕ (Ἐσπερινοῦ) Σερρῶν συγκεντρώθηκαν στὸ μικρὸ ἀμφιθέατρο τοῦ Ἱστορικοῦ Συγκροτήματος ὅπου στεγάζονται τὸ 1ο-3ο-4ο ΤΕΕ καὶ ΣΕΚ Σερρῶν καὶ ἐτέλεσαν τὴν παραδοσιακὴ τελετὴ τῆς κοπῆς τῆς βασιλόπιττας τιμώντας ταυτόχρονα τὴν μνήμη τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, μὲ ἀναφορὰ στὸ ἔργο τους καὶ τὴν προσφορὰ τους στὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὸν Ἑλληνισμό ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ 4ου ΤΕΕ. Ὁ ἱερεὺς - μαθητὴς τοῦ 4ου ΤΕΕ καὶ ἐφημέριος τοῦ Λιμνοχωρίου πατὴρ Παναγιώτης Χατζηφωτίου εὐλόγησε τὴν βασιλόπιττα καὶ τὰ πιττάκια.*

Ὁμολογουμένως εἶναι ἄξιος συγχαρητηρίων γιὰ δύο λόγους ὁ ἐν λόγω κληρικός. Πρῶτον, γιὰ τὴν φιλομάθειά του καὶ γιὰ τὸν μόχθο ποὺ καταβάλλει ὡς μαθητῆς τοῦ Ἑσπερινοῦ Λυκείου χωρὶς νὰ παραμελεῖ τὰ ἐφημεριακὰ του καθήκοντα καὶ δεύτερον, διότι φροντίζει νὰ ἐμβαπτίζει τοὺς συμμαθητὲς καὶ τοὺς διδασκάλους του στὰ νάματα τῆς ἑλληνορθοδόξου Παραδόσεως.

Ἡ Λειτουργικὴ Ἀναγέννηση

Πολλὲς συζητήσεις γίνονται τὸν τελευταῖο καιρὸ περὶ τοῦ θέματος τῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῆς ἐνεργότερης συμμετοχῆς τῶν πιστῶν στὴν Θεία Λατρεία. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ θεωροῦμε χρήσιμη τὴν ὑπενθύμιση ὀρισμένων καιρίων ἐπισημάνσεων ποὺ ἔκανε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος ὀμιλῶν στὴν Ἱεραρχία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1998.

«...Τὸ αἶτημα γιὰ τὴ λειτουργικὴ μας ἀναζωπύρωση καὶ ἀναμόρφωση διατυπώνεται ἐπ' ἐσχάτων μὲ πολὺ σοβαρὸ τρόπο. Ἔτσι προβάλλει ἐπιτακτικὴ ἢ ἀνάγκη γιὰ μιὰ λειτουργικὴ ἀναγέννηση καθὼς καὶ γιὰ τὴν μείζονα ἀξιοποίηση τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου στὴν Ἐκκλησία. Καὶ ἡ μὲν ἀνάγκη γιὰ λειτουργικὴ ἀναγέννηση εἶναι ἐμφανὴς καθὼς καὶ ἀπλοὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ διαπιστώνουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ψαύσῃ μὲ ρεαλισμὸ ὠρισμένες πτυχές τῆς λειτουργικῆς μας ζωῆς καὶ νὰ τάμη ὁδοὺς ποὺ θὰ ἐξασφαλίζουν τὴν βιωματικὴ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν στὰ δρώμενα τῆς λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι νέο, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ εὐκόλο. Συγκρούονται τὸ παλῆθ μὲ τὸ νέο, ἢ παράδοση μὲ τὴν πρόοδο. Στὸ χῶρο αὐτὸ κάθε καινοτομία πρέπει νὰ ζυγίζεται καλά. Μὴ καὶ ἀπὸ ἐπιπολαιότητα προκληθῆ ζημία στὴν Ἐκκλησία καὶ σκανδαλισμὸς στοὺς πιστοὺς. Τὸ δὲ πρόβλημα τῆς ἐνιαίας καὶ ὁμοιόμορφης Τελετουργικῆς εἶναι συναφὲς καὶ ἀποβλέπει στὸ νὰ γνωρίζουν οἱ πάντες “πὼς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφестαι”, καὶ νὰ λείψουν οἱ ποικίλοι αὐθαίρετοι τρόποι τοῦ τελεῖν τὴν Θ. Λειτουργία καὶ τὶς ἄλλες ἱερὲς Ἀκολουθίες. Πρὸς τοῦτο συγκροτήθηκε, μὲ συνοδικὴ ἀπόφαση, εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ, τὰ πορίσματα τῆς ὁποίας θὰ ἔλθουν ἐνώπιόν μας προσεχῶς».

Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιὰ Διαθήκη

Στὸ περιοδικὸ «Ἀναλόγιον» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κοζάνης (τεύχος 3/2002) δημοσιεύεται ἓνα ἐνδιαφέρον ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Νικολάου Ματσούκα. Ἀπὸ τὸ κείμενο αὐτὸ ἀναδημοσιεύουμε τὴν ἀπάντησιν ποὺ δίδει ὁ ἀρθρογράφος στοὺς ἐπωνύμους ἢ ἄνωνύμους, οἱ ὁποῖοι ἐπιτίθενται κατὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης συνταυτιζόμενοι μὲ τοὺς νεοπαγανιστές.

«Ἐξάπαντος τούτῃ ἢ ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Π. Διαθήκης κρύβει κατὰ ραφιναρισμὸν τρόπον ἓναν ἰδιότυπον, συγκεκαλυμμένον καὶ ἄκρως ἐπικίνδυνον ρατσισμόν. Ἔτσι ἀποτελεῖ ὀδυνηρὴν ἔκπληξιν τὸ γεγονός ὅτι τὶς ἀπόψεις αὐτὲς συμμερίζονται ὁ Μ. Θεοδωράκης καὶ ὁ Μαρκόπουλος, δύο τόσο προικισμένοι καλλιτέχνες καὶ δημιουργοὶ ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ. Ἐπομένως, πρόκειται γιὰ μιὰ τραγικὴν τοῦ πλάνῃ, ἔξάπαντος καὶ γιὰ ἄγνοια. Μένει κανεὶς ἀπορημένος στὸ ἔπακρον γιὰ τὴν πλάνῃ καὶ τὴν προχειρολογία αὐτῶν τῶν δημιουργῶν. Τί νομίζουν, λοιπόν, ὅτι εἶναι ἡ Π. Διαθήκη; Ἐνα βιβλίον σὲ κάποιον ράφιν βιβλιοθήκης, τὸ ὁποῖον μοροῦμε νὰ τὸ πετάξουμε; Ὁμως, ἡ Π. Διαθήκη ἐνσωματώθηκε ὀργανικὰ στὸν πολιτισμὸν μας καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἀκόμη καὶ σὲ παγκόσμιες μορφὲς πολιτισμοῦ. Πῶς μοροῦμε νὰ τὴν ἀποβάλουμε; Μήπως νομίζουν ὅτι ἡ Π. Διαθήκη εἶναι σὰν τὸ πουκάμισον τῆς πρωτινῆς τοῦς ἰδεολογίας; Λόγου χάριν, πῶς θὰ ἐξοβελιστεῖ ἡ Π. Διαθήκη ἀπὸ τὴν ἀξεπέραστην βυζαντινὴν εἰκονογραφίαν; Ἄν ἔχουν δεῖ τὸ καλύτερον ἴσως ψηφιδωτὸν τοῦ κόσμου, τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον βρίσκεται στὴν μονὴ Λατόμου, στὴν Θεσσαλονίκη, πῶς θὰ ἐξηγήσουν τὶς παραστάσεις χωρὶς τὴν Π. Διαθήκη; Τέλος, ἡ φανατικὴ αὐτὴ ἐπίθεσιν –ἢ ὁποία γίνεται καὶ μὲ τὸ ὑψηλὸν κύρος αὐτῶν τῶν δημιουργῶν– κατὰ τῆς Π. Διαθήκης, ἐνὸς ὑπέρτατον καὶ φιλοκαλικοῦ μνημείου, ἀποτελεῖ δεινὴν ὑβρὴν ὄχι μόνον ἐναντίον τῆς Ὁρθοδοξίας ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Ἰσλάμ καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Θὰ πρόσθετε μάλιστα κανεὶς ὅτι μιὰ τέτοια ἐπίθεσιν μοιάζει νὰ ἴναι χειρότερη ἀπὸ ὅ,τι ἡ παράδοσιν ἐνὸς βιβλίου στὴν πυρὰ! Καὶ τοῦτο συμβαίνει, ἐπειδὴ ἐπιχειρεῖται νὰ ἀκρωτηριαστεῖ μὲσφ διανόησης καὶ καλλιτεχνίας ἓνας τεράστιος πολιτισμὸς».

Θυσιάζεσθαι – Θυσιάζειν

Γράφει ο Μανώλης Μελινός

Ο μεγάλος παραδοξολόγος και ειρωνικός ανατροπέας, στο βαρυσήμαντο διάγγελμα Του προσκαλεί: «*Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν...*». Ζητᾷ τὴν ἄρση τοῦ σταυροῦ, τὴν αὐταπάρνηση ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐκουσίως καὶ ἀβιάστως Τὸν ἀκολουθοῦν. Προσθέτει: «*Ὅς γὰρ ἂν θέλη τὴν ψυχὴν (ζωὴν) αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν...*». Πρωτάκουστος ὁ λόγος καὶ ἀσφαλῶς ἀνεπανάληπτος. Ἐξαγγέλεται ἔτσι ἓνας νόμος, ἐκ πρώτης ὄψεως «περίεργος», βαθὺς ὅμως καὶ μεγάλος. Θυσία τῆς ζωῆς, γιὰ χάρη τῆς ζωῆς! Δὲν ζητεῖ ν' ἀρνηθοῦμε τὴν ζωὴ, ἀλλὰ νὰ τὴν θυσιάσουμε. Ἄλλο ἄρνηση καὶ ἄλλο θυσία τῆς ζωῆς. Ἡ ἄρνηση ἐκμηδενίζει, ἐνῶ ἡ ἐκουσία θυσία ὑψώνει, ὠραίζει, διαιωνίζει σὲ μιὰν ἄλλη, ἀνώτερη βαθμίδα.

Εἶναι ἀγώνας ἢ ζωὴ· θυσία, σταυρός. Στάδιον ὁ χρόνος τῆς ἐπιγείου πορείας μας. Στρατιώτης τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος ὁ κάθε ἄνθρωπος, σὲ μιὰν ἐπιστράτευση μόνο γιὰ ἓνα Ἰδανικό. Τὰ Ἰδανικά θέλουν θύματα. Βέβαια τοῦτο εἶναι ἀντίθετο στὸν νόμο τῆς ζωῆς· φαινομενικά ὅμως. Ὁ Κύριος ποὺ ἐπέφερε ἀνατροπὴ τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐνεργεῖν, ἐξαγγέλλει κάτι ποὺ ὁ ἴδιος πρῶτος πραγματοποίησε κατὰ τρόπο μοναδικό: Τὴν θυσία τῆς ζωῆς, γιὰ χάρη ἑνὸς Ἰδεώδους ὑψηλοῦ. Στὸν Γολγοθᾶ μυσταγωγεῖται ἡ μεγάλη Θυσία τοῦ Θεανθρώπου, γιὰ χάρη τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τότε ὁ δρόμος

τῆς θυσίας εἶναι εὐλογημένος. Τὸ κερὶ εἶναι προορισμένο ν' ἀνάψει καὶ νὰ φωτίσει. Ἔτσι ἡ «ζωή» του θὰ κρατήσῃ λίγα λεπτά. Ἄν ὅμως τὸ φυλάξουμε ἀκέραιο, ἄκαυτο, θὰ ζήσει βέβαια λίγα χρόνια, δίχως ὅμως νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμό του. Τὴν ζωὴ μας, «*καιομένην λαμπάδα τὴν ἐξ ἀρετῶν*», θὰ πρέπει νὰ τὴν μεταβάλουμε σὲ μυσταγωγία θυσιαστική.

Σήμερα πολλοὶ ἔπαψαν νὰ πιστεύουν σὲ Ἰδανικά. Μιλοῦν βέβαια γι' αὐτά, ἀλλὰ — ὄχι σπάνια — γιὰ νὰ τὰ καπηλεύονται. Σπαταλοῦν τὴν ζωὴ τους, χωρὶς σκοπό. Γι' αὐτὸ κι αὐτὴ καταντᾷ χωρὶς νόημα, ἄχαρη, κατάπικρη, ἀγχώδης, συχνὰ ἀπελπισμένη... Ἀποφεύγουν τὸν Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ φορτῶνονται χίλιους δύο ἄλλους σταυροὺς πολὺ πιὸ βαρεῖς καὶ πικροὺς. Δὲν ἔχουν προφανῶς ἀντιληφθεῖ ὅτι μέσα στὰ χριστιανικά πλαίσια, ὁ σταυρὸς γίνεται πιὸ λαφρὺς, ὁ ἀγώνας παιχνίδι, ὁ πόνος θρίαμβος! Ὁ θρίαμβος τοῦ πνεύματος κορυφώνεται ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου συντρίβεται καὶ θυσιάζεται ἡ ζωὴ. Ὅμως θυσιάζοντας τὴν ζωὴ, στὴν πραγματικότητα τὴν κερδίζουν. Τὴν κατακτοῦν μέσα στὴν αἰωνιότητα...

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Του Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

**Κυριακή Ε΄ Νηστειῶν. Μάρκ. ι΄, 32-45
(13 Ἀπριλίου 2003)**

«Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω...»

Κυριακή πέμπτη τῶν Νηστειῶν καὶ ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία μᾶς εἰσάγει πιά στὴν τελικὴ εὐθεία τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, στὸ τέλος τοῦ δρόμου ποὺ ὀδηγεῖ στὸ Γολγοθᾶ καὶ στὴν Ἀνάσταση. Εἶναι ἡ στιγμή κατὰ τὴν ὁποία ὁ Ἰησοῦς «*παραλαμβάνει τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ*» καὶ τοὺς μιλά γιὰ ἐκεῖνα ποὺ πρόκειται νὰ τοῦ συμβοῦν. «*Ἴδού, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα...*».

Τοὺς μιλάει γιὰ τὴν πορεία τοῦ πάθους καὶ τοῦ Σταυροῦ, τὴν ὁποία ἦρθε πιά ὁ καιρὸς ν' ἀκολουθήσει, καὶ προκαλεῖ τὸ ἔντονο ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν Του, οἱ ὅποιοι γιὰ μίαν ἀκόμα φορὰ παρεξηγοῦν τὰ λεγόμενά Του καὶ ζητοῦν πρωτοκαθεδρίες, δικαίωση, λύτρωση. Καὶ τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπευθύνει ἓνα τραγικὸ ὅσο καὶ συγκλονιστικὸ ἐρώτημα, ἓνα ἐρώτημα ποὺ δὲν ἀπαντήθηκε τότε, ἀλλὰ καὶ οὔτε ἔχει ἀπαντηθεῖ ὡς τώρα, ἓνα ἐρώτημα μὲ τὸ ὁποῖο εἰσήγαγε ἓνα κορυφαῖο θέμα γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸν κόσμο: «*Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω...*».

Ποιὸ εἶναι τὸ ποτήρι ποὺ πίνει ὁ Κύριος καὶ τὸ Βάπτισμα ποὺ θὰ λάβει στὸ ἀμέσως προσεχὲς μέλλον; Τί κρύβουν αὐτὰ τὰ αἰνιγματικά, μὰ καὶ τόσο περιεκτικὰ λόγια τοῦ Θεανθρώπου, λίγες στιγμὲς πρὶν τὸ ἄχραντο Αἷμα Του χυθεῖ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας; Εἶναι τὸ ποτήρι τοῦ πόνου, τῆς θλίψης, τῆς σκληρῆς δοκιμασίας, εἶναι τὸ βάπτισμα τῶν δακρῶν, τοῦ αἵματος.

Καὶ τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἔχει, βέβαια, διαχρονικὴ ἰσχὺ καὶ σημασία, εἶναι ἓνα ἐρώτημα ποὺ ἀπευθύνεται στὸν ἄνθρωπο κάθε ἐποχῆς, κάθε ἡλικίας, κάθε κοινωνικῆς κατάστασης, κάθε μορφωτικοῦ ἐπιπέδου. Ἀπευθύνεται σ' ὅλους ἐμᾶς ποὺ πορευόμαστε στὸ καμίνι τῆς ζωῆς καὶ

ἀντιμετωπίζουμε καθημερινὰ θλίψεις καὶ δοκιμασίες, ἀγωνίες καὶ πόνους, εἴτε σωματικούς, εἴτε ψυχικούς. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, ποὺ ἔζησε ἢ ποὺ θὰ ζήσει σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ποὺ νὰ μὴ γευτεῖ τὸ ποτήρι τοῦ πόνου καὶ τῶν δακρῶν.

Γεννιόμαστε μὲ τὸ κλάμα στὰ μάτια καὶ τὰ στήθη μας φουσκώνουν πολλές, πάρα πολλές φορές ἀπὸ τ' ἀναφιλητά, μέχρι τὴν ὥρα, σχεδόν, ποὺ θὰ φύγουμε ἀπὸ τὸν κόσμο. Κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος ὀνόμασαν τὴ γῆ μας, γιατί εἶναι ποτισμένη ἀπὸ τὰ ἀμέτρητα δάκρυά μας.

Ὁ πόνος εἶναι μιὰ γλώσσα παγκόσμια, ποὺ μιλάει στὶς ψυχές. Ὅταν ἔχεις πονέσει πολὺ, μπορεῖς νὰ μιλήσεις καὶ νὰ σέ καταλάβουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅλης τῆς γῆς. Ἀλλὰ παράλληλα, ἀποτελεῖ κοινὴ μοῖρα καὶ στὴ σαρκικὴ καὶ στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἡ βασικὴ, ὅμως, διαφορὰ εἶναι ὅτι στὴν πρώτη περίπτωση ὁ πόνος μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει στὸ θάνατο, ἐνῶ στὴ δευτέρῃ ὀδηγεῖ στὴ ζωὴ, γιατί, ὅπως γράφει ὁ σοφὸς **Ντοστογιέφσκι**, «*ὁ πόνος εἶναι ἡ μόνη αἰτία τῆς συνειδήσεως*». Μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀφορμὴ νὰ συναισθανθοῦμε τὸ μέγεθος τῆς πτώσης καὶ τῆς ἁμαρτωλῆς καὶ ζοφώδους κατάστασης στὴν ὁποία ἔχουμε εἰσάγει τὴ ζωὴ μας. «*Οἱ θλίψεις ποὺ παρατηροῦνται στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, εἶναι συνέπεια τῶν προσωπικῶν τους ἐλαττωμάτων*», σημειώνει ὁ **Ἀββᾶς Μάρκος**. «*Ἐάν, ὅμως, τίς ὑπομείνουμε ἀγογγύστως, διὰ προσευχῆς, ἐπανακτῶμεν καὶ πάλιν τὴν ψυχικὴν μας ὑγείαν*».

Νὰ ποιὸς εἶναι ὁ ρόλος τῶν πόνων καὶ τῶν δοκιμασιῶν στὴ ζωὴ μας, ρόλος παιδευτικός, ρόλος θεραπευτικός. Εἶναι φάρμακο τῆς ψυχικῆς μας ἀσθένειας, εἶναι ἐλιξίριο τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἀρκεῖ ν' ἀντέξουμε, νὰ ὑπομείνουμε, νὰ νικήσουμε καὶ νὰ μὴν ἀπογοητευτοῦμε, νὰ μὴν παραδοθοῦμε. Γιατὶ ἡ ἀπογοήτευση σ' αὐτὲς τίς περιπτώσεις εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Διαβόλου. Εἶναι κατάσταση ποὺ ὁ διάβολος ἐμφυτεύει στὴν ψυχὴ μας γιὰ νὰ μᾶς κάνει νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ

Κυριακή τῶν Βαΐων. Ἰωάν. ιβ', 1-18
(20 Ἀπριλίου 2003)

«*Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος*»

Στὸ σημερινὸ Εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα ἐγκαί-
νιάζεται μιὰ πορεία, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχή, σέ
καμιὰ περίπτωση, δὲν ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ τί θ'
ἀκολουθήσει στὴ συνέχεια. Πρόκειται γιὰ τὴν
τελικὴ πορεία τοῦ Ἰησοῦ στὴν ἐπὶ γῆς ζωὴ Του.
Μιὰ πορεία πού ἀρχίζει θριαμβευτικά, κάτω
ἀπὸ τὶς ἐπευφημίες τοῦ λαοῦ: «*Ἰσσαννά, Εὐλο-
γημένος ὁ Ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου*». Ποτέ
ἄλλοτε τὰ Ἱεροσόλυμα δὲν εἶχαν γνωρίσει τέ-
τοια μεγαλοπρεπή καὶ θριαμβευτικὴ ὑποδοχή.
Ἡ πόλη σείστηκε ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ κό-
σμου, πού εἶχε, ὡς ἐκεῖνη τὴ στιγμή, εὐεργετη-
θεῖ ποικιλότροπα ἀπὸ τὸν Κύριο. Ἦταν ἐκεῖ οἱ
τυφλοὶ πού εἶδαν τὸ φῶς τους, οἱ ἴδιοι παράλυ-
τοι πού στάθηκαν στὰ πόδια τους, οἱ λεπροὶ πού
καθαρίστηκαν, οἱ νεκροὶ πού ἀναστήθηκαν.
Ἦσαν, ὅμως, καὶ οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι πού ἐξῆ μέ-
ρες ἀργότερα, μετέτρεψαν τὶς θριαμβευτικὲς καὶ
δοξολογικὲς τους κραυγὲς σ' ἓνα πελώριο καὶ
ἀνεξήγητο μίσος, στέλνοντας στὸ Σταυρὸ τὸν
ἄθῳ.

Ἡ εἴσοδος τοῦ Χριστοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ
τὴ σημερινὴ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἀνάμνηση
ἐνὸς γεγονότος πού κάποτε συνέβη καὶ ἔχουμε
χρέος νὰ τὸ θυμόμαστε, ἀλλὰ ἡ ἐπανάληψη τοῦ
ἴδιου τοῦ γεγονότος μέσα στὰ χρονικὰ καὶ το-
πικὰ πλαίσια τοῦ σήμερα. Καὶ σήμερα ἔρχεται
ὁ Χριστὸς στὴ ζωὴ μας. Σὲ κάθε Θεία Λειτουργία
ἔρχεται γιὰ νὰ σταυρωθεῖ καὶ ν' ἀναστη-
θεῖ. Ἐρχεται γιὰ νὰ ἐπαναλάβει τὸ μυστήριον
τῆς φιλανθρωπίας Του. Ἰδιαίτερα αὐτὲς τὶς ἡμέ-
ρες θὰ ζήσουμε τὴν πορεία Του πρὸς τὸ πάθος
καὶ τὴν ἀνάσταση μὲ τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες, τὴν

καταυκτικὴ ὑμνολογία καὶ τὴ λεπτομερειακὴ
περιγραφή τῆς σταυρώσιμης πορείας πού ξε-
κινᾷ σήμερα.

Ὅπως τότε, ἔτσι καὶ σήμερα, ὑπάρχουν
ἄνθρωποι πού τηροῦν θετικὴ καὶ ἀρνητικὴ στά-
ση στὸ γεγονὸς τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Κα-
ταρχῆν, ὑπάρχει ὁ «πολὺς ὄχλος», οἱ ἄνθρωποι
πού δὲν ἔχουν διάθεση νὰ ἐμβαθύνουν στὴν
οὐσία τῶν γεγονότων, θὰ ἐκκλησιασθοῦν τὶς
ἡμέρες αὐτές, ἐπειδὴ ἔτσι ἐπιτάσσει τὸ ἔθιμο,
θὰ συγκινηθοῦν κιόλας στὴ θέα τοῦ Ἐπιταφίου
κι ὅλα αὐτὰ μέχρι τὸ «*Χριστὸς Ἀνέστη*». Συγ-
χρόνως, ὅμως, δὲ θὰ διστάσουν νὰ παρασυρθοῦν
καὶ ἀπὸ τὸ «*Ἰσσαννά*», νὰ ἐξαπολύσουν τὸ
«*Σταύρωσον*».

Μέσα στὸν ἀκατάστατο, ὅμως, λαό, εὐτυχῶς
ὑπάρχουν καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνοι πού
θὰ συμμετάσχουν μὲ συναίσθηση στὰ γεγονότα
καὶ καθαρισμένοι μὲ τὸ μυστήριον τῆς μετανοί-
ας θὰ προσέλθουν ἐπάξια στὸ ποτήριον τῆς ζωῆς.
Εἶναι ἐκεῖνοι πού θὰ ἀντισταθοῦν στὸ ρεῦμα τῆς
ἐποχῆς καὶ θὰ πλησιάσουν τὸν πάσχοντα Χρι-
στό, ὄχι ἀπὸ συνήθεια, ὄχι ἐπειδὴ τὸ θέλει τὸ
ἔθιμο, ἀλλὰ μὲ συντριβὴ καρδιάς, αἰσθανόμενοι
τὴν ἀνάγκη νὰ ποῦν ἓνα μεγάλο «*εὐχαριστῶ*»
σ' Ἐκεῖνον πού ἔδωσε τὰ πάντα, πού χάρισε τὸν
ἑαυτό Του γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Εἶναι οἱ
πιστοὶ πού νοιώθουν ἐξαγορασμένοι μὲ τὸ Τίμιον
Αἷμα τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν καταδυναστεία τοῦ Δια-
βόλου, πού ἀνακαινίστηκαν μὲ τὴ χάρη τοῦ Ἁγί-
ου Πνεύματος καὶ καταστάθηκαν ὁ νέος, εὐλο-
γημένος λαὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἐρχεται καὶ πάλι σήμερα ὁ Χριστὸς. Ἄς
βγοῦμε ἀπὸ τὴν ἀπομόνωση τοῦ ἑαυτοῦ μας,
ἄς ἀποβάλουμε τὰ παλαιὰ καλύμματα τῆς
ἀμαρτίας καὶ ἄς ἀναφωνήσουμε μυστικά, μὲ
τὴ φωνὴ τῆς καρδιάς μας: «*Ἰσσαννά, εὐλογη-
μένος ὁ Ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου*». ΑΜΗΝ!

τὸν ἀγώνα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμα τὴ ζωὴ,
εἶναι κατάσταση πού μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει τὸν
ἄνθρωπο σὲ ἀκραῖες πρακτικὲς πού θὰ ἐπι-
σφραγίσουν τελικὰ τὸν ψυχικὸ του θάνατο.

«*Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω...*».
Μποροῦμε νὰ πιοῦμε τὸ ποτήρι τοῦ πόνου καὶ
τῶν θλίψεων αὐτῆς τῆς ζωῆς, μποροῦμε ἀγόγ-
γυστα ν' ἀντέξουμε στὶς δοκιμασίες; Μποροῦμε

μὲ παρρησία νὰ ποῦμε: «*Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς
Ἱεροσόλυμα...*». Ὁ δρόμος χαράχθηκε ἀπὸ τὸν
ἴδιο τὸν Κύριό μας. Ἐκεῖνος μᾶς ἔδειξε ὅτι στὸ
τέλος τῆς διαδρομῆς μᾶς περιμένει ὁ στέφανος
τῆς νίκης. Ἄς ἀγωνιστοῦμε, λοιπόν, καὶ ἄς γνω-
ρίζουμε πῶς τὸ πάθος καὶ τὰ δάκρυα ἀκολου-
θοῦν ἢ δικαίωση, ἢ λύτρωση, ἢ Ἀνάσταση.
ΑΜΗΝ!

1821: Τί πίστευαν οί Πρωτεργάτες του Ἀγῶνος

«Ἡμεῖς, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τῶν χριστιανῶν, βλέποντες ὅτι μᾶς καταφρονεῖ τὸ ὀθωμανικὸν γένος καὶ σκοπεύει ὄλεθρον ἐναντίον μας, πότε μ' ἕνα καὶ πότε μ' ἄλλον τρόπον, ἀπεφασίσαμεν σταθερῶς, ἢ ν' ἀποθάνωμεν ὅλοι ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν· καὶ τούτου ἕνεκα βαστοῦμεν τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας, ζητοῦντες τὰ δικαιώματά μας. Ὅντες λοιπὸν βέβαιοι, ὅτι ὅλα τὰ χριστιανικὰ Βασιλεία γνωρίζουν τὰ δίκαιά μας, καὶ ὄχι μόνον δὲν θέλουν μᾶς ἐναντιωθῆ, ἀλλὰ καὶ θέλουν μᾶς συνδράμει, καὶ ὅτι ἔχουν εἰς μνήμην ὅτι οἱ ἔνδοξοι πρόγονοί μας ἐφάνησαν ποτὲ ὠφέλιμοι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ τοῦτο εἰδοποιοῦμεν τὴν ἐκλαμπρότητά σας καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ προσπαθήσετε, νὰ ἡμεθα ὑπὸ τὴν εὐνοια καὶ προστασίαν τοῦ μεγάλου τούτου κράτους».

Π. Πατρῶν Γερμανός, *Πρὸς τοὺς ἐν Πατραις Προξένους τῶν ξένων ἐπικρατειῶν*
(22 ἢ 23 Μαρτίου 1821).

«Ὡς Χριστιανοὶ οὔτε ἦτο οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ πειθαρχήσωμεν δεσποζόμενοι ἀπὸ τοὺς θρησκομανεῖς Μωαμεθανούς, οἱ ὅποιοι κατεξέσχίζον καὶ κατεπάτουν τὰς ἀγίας εἰκόνας, κατεδάφιζον τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, κατεφρόνουν τὸ ἱερατεῖον, ὑβρίζοντες τὸ θεῖον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ· καὶ μᾶς ἐβίαζον ἢ νὰ γίνωμεν θύματα τῆς μαχαίρας των, ἀποθνήσκοντες χριστιανοί, ἢ νὰ ζήσωμεν Τοῦρκοι, ἀρνηταὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὀπαδοὶ τοῦ Μωάμεθ. Πολεμοῦμεν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου μας».

Ἡ Γ' ἐν Τροιζήνι Ἐθνικὴ Συνέλευσις
(1827).

«Δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὸν μέγα χαρακτήρα, ὃν ὁ κληρὸς, ὁ θεῖος τῶ ὄντι κληρὸς, καὶ οἱ ἄρχοντες ἐπέδειξαν. Ἐν μέσῳ τῶν δεσμῶν καὶ τῶν βασάνων, κατ' ἔμπροσθεν τῆς ἐπονειδίστου ἀγχόνης καὶ ὑπὸ τὴν ἀνθρωποκτόνον ἀξίνην, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παρωρμῶντο νὰ ἀρνηθῶσι τὸν Χριστὸν (καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Πατρίδα), πρὸς διαφύλαξιν τῆς ζωῆς καὶ ἀπόλαυσιν πολλῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἐπιγείων, ἀλλ' ὅλοι μέχρις ἐνὸς ἐπροτίμησαν τὰς βασάνους καὶ τὸν θάνατον».

Σπυρίδων Τρικούπης

«Ἀδελφοὶ κάτοικοι Ἀρκαδίας,

Ἡ ὥρα ἐφθασε, τὸ στάδιον τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας ἠνοιχθη, τὰ πάντα ἰδικά μας καὶ ὁ Θεὸς τοῦ παντός μεθ' ἡμῶν ἔσεται· μὴ πτοηθῆτε εἰς τὸ παραμικρόν. Σεῖς εἰσθε ἀτρόμητοι καὶ τῶν προγόνων μας ἀπόγονοι· γενικῶς ὀπλισθῆτε μὲ ἀνοικτὰ μπαϊράκια, καὶ τρέξατε ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος... Ἐν Σκάλα τὴν 23 Μαρτίου 1821, 1ον ἔτος τῆς ἐλευθερίας».

Θ. Κολοκοτρώνης, Γρ. Δικαῖος

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΩΣ ΕΚΛΟΘΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 210-7272253, FAX.: 210-7272251
ISSN 1105-7203

